

VLADA CRNE GORE
Ministarstvo unutrašnjih poslova

PRIJEDLOG

STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA
2019-2024. GODINE

Podgorica, februar 2019. godine

REZIME

Trgovina ljudima, posebno ženama i djecom je problem svjetskih razmjera, koji pogađa sve zemlje, bez obzira na društvene, političke ili ekonomske prilike koje vladaju u njima. To je višeslojan, kompleksan i dinamičan društveni fenomen kojeg karakteriše prikrivenost. Zato je teško sa preciznošću govoriti o brojkama u smislu procjene obima ovog fenomena.

Na globalnom nivou prema podacima međunarodne organizacije Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal, u posljednjih 13 godina identifikovano je oko 225 000 žrtava trgovine ljudima. Od toga 50% su bile žene, 21% muškarci, dok su 29% bila djeca. Prema podacima Evropske komisije na nivou Evropske unije u periodu 2015-2016. godine registrovano je oko 20 532 žrtava trgovine ljudima, od čega su gotovo četvrtina (23%) djeca. Dominantan oblik eksploatacije je seksualna 65%, potom radna eksploatacija 15%, dok je u gotovo 20% slučajeva bilo riječi o drugim oblicima eksploatacije (trgovina radi prisilnih brakova, prisilnog prosvačenja, prisilnog kriminala itd).

Crna Gora je veoma rano pristupila izgradnji sistema suzbijanja trgovine ljudima i u tu svrhu ratifikovala najvažnije međunarodne dokumente na ovom planu: Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom, Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, Fakultativni protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Konvenciju Savjeta Evrope o sprečavanju trgovine ljudima, Konvenciju Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), Međunarodnu konvenciju o eliminaciji svih oblika nasilja nad ženama (CEDAW).

Na nivou Evropske unije važan dokument je Direktiva 2011/36/EU Evropskog Parlamenta i Savjeta od 5. aprila 2011. godine o prevenciji i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima koja zamjenjuje Okvirnu odluku EU 2002/629/PUP o trgovini ljudima od 19. jula 2002. godine, kao i Strategija Evropske unije 2012 – 2016. godine.

U cilju inkorporiranja odredbi navedenih dokumenata u crnogorski normativni i institucionalni okvir i praksu, Vlada Crne Gore donijela je i implementirala dva strateška dokumenta na polju borbe protiv trgovine ljudima sa pratećim akcionim planovima:

- Nacionalnu strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2003 - 2011. godine sa pratećim akcionim planovima i
- Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012 - 2018. god. sa pratećim akcionim planovima (2012-2013., 2014., 2015, 2016. i 2017-2018.).

Kako bi se obezbijedilo kvalitetno praćenje sprovođenja strateških dokumenata Vlada Crne Gore je formirala Radnu grupu za praćenje implementacije Strategije¹.

Nakon višegodišnje borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori uspostavljen je kompletan sistem koji obuhvata aktivnosti od trenutka identifikacije žrtve trgovine ljudima pa sve do njene potpune integracije (odnosno reintegracije) u društvo, unutar kojeg je uspostavljena

---

¹ Odluka o osnivanju Radne grupe za praćenje implementacije Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima („Službeni list Crne Gore“ br. 34/10 i 09/1143/14, 17/15).

kvalitetna i efikasna saradnja između nadležnih državnih organa i organizacija civilnog društva².

Država Crna Gora je posljednjih godina prepoznata kao zemlja porijekla, tranzita i destinacije za muškarce, žene i djecu koji su bili žrtve trgovine ljudima. Povećan je broj potencijalnih žrtava koje su identifikovane u riziku da postanu žrtve sklapanja nedozvoljenog braka i seksualne eksploatacije. Prepoznati su i izazovi koji se tiču potrebe jačanja proaktivnog pristupa u identifikaciji žrtava, posebno među ilegalnim migrantima, strancima koji traže međunarodnu zaštitu, djecom koja prosjače, sezonskim radnicima, naročito tokom turističke sezone. Pored toga, postojanje velikih turističkih naselja u Crnoj Gori i priliv od milion turista godišnje predstavljaju potencijalne faktore privlačenja za razvoj aktivnosti trgovine ljudima. Stoga je od izuzetne važnosti konstantna nadogradnja već uspostavljenog sistema i prilagođavanje novim trendovima i izazovima u ispoljavanju fenomena trgovine ljudima.

U skladu sa obavezama preuzetim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2018 - 2020. godine, te shodno obavezama iz Programa rada Vlade i Programa rada Ministarstva unutrašnjih poslova, pristupilo se izradi novog dokumenta Strategije koji će definisati ključne pravce i ciljeve djelovanja na planu borbe protiv trgovine ljudima u narednom petogodišnjem periodu.

Polaznu osnovu za kreiranje Strategije činila je prethodno sačinjena eksterna analiza uticaja sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2012-2018. godinu, kojom su definisana glavna postignuća, ali i date preporuke u smislu dalje nadogradnje već uspostavljenog sistema i iznalaženja adekvatnih odgovora na postojeće i nove trendove ispoljavanja ovog fenomena.

Detaljnim sagledavanjem ključnih preporuka predmetne analize, kao i podataka sa kojima se raspolagalo iz prethodnog perioda, uz uvažavanje preporuka dobijenih od relevantnih međunarodnih partnera, Radna grupa je kroz više sastanaka sačinila Nacrt Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024.godine sa pratećim akcionim planom za 2019. godinu.

Strategija se nadovezuje na postojeće odgovore i posvećenost saradnji sa partnerima u cilju prevencije i uspješne borbe protiv trgovine ljudima. Ona se oslanja i dalje razvija na osnovu dosadašnjeg međunarodnog i domaćeg iskustva i predviđa nove inicijative kao odgovor na trgovinu ljudima u svim njenim oblicima i segmentima.

Uvažavajući ključni spoljnopolitički prioritet države Crne Gore – članstvo u Evropskoj uniji, ciljevi Strategije razvijeni su u skladu sa obavezama iz Akcionog plana za poglavlje 24, pravda sloboda i bezbjednost i odnose se na unapređenje borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori kroz jačanje napora za identifikaciju žrtava, harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa instrumentima i pravnom tekovinom EU, posebno sa Direktivom 2011/36/EU i Direktivom 2004/81/EZ; i poboljšanje kvaliteta, raznolikosti, adekvatnosti i dostupnosti usluga zaštite i podrške žrtvama trgovine ljudima.

Realizacijom strategije doprinijeće se rješavanju ključnih izazova u okviru privremnih mjerila 25 i 28 iz Poglavlja 24 koji se odnose na potrebu sveobuhvatnog pristupa orjentisanog na žrtve trgovine ljudima i razvijanja unutrašnjih i regionalnih aktivnosti u rješavanju slučajeva organizovanog kriminala uključujući trgovinu ljudima.

---

² Nacionalni referalni mehanizam upućivanja obrazložen u okviru poglavlja institucionalni i zakonodani okvir

Strategija svoje ciljeve kreira uvažavajući izvještaje ekspertskih misija realizvanih kroz program pretpristupne pomoći TAIEX – instrumenta tehničke pomoći i razmjene informacija Evropske komisije, a uzima u obzir i druge značajne međunarodne dokumente koji tretiraju ovu oblast, kao i izvještaje od strane relevantnih međunarodnih partnera koji pažljivo prate i analiziraju napore koje zemlje preduzimaju na planu borbe protiv trgovine ljudima i daju korisne preporuke u cilju njihovog unapređenja.

Na nacionalnom nivou Strategija poseban akcenat stavlja na ostvarivanju ciljeva i indikatora iz Strategije održivog razvoja 2030 (2.1 I 2.3) koji se odnose na eliminisanje trgovine ljudima, zaustavljanje zlostavljanja i nasilja nad ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sverama, uključujući seksualne i druge oblike nasilja u Crnoj Gori. Predviđenim unapređenjem sistema prikupljanja i sistematizovanja statističkih podataka obezbijeduje se mogućnost praćenja kvantitativnog i kvalitativnog napretka u realizaciji postavljenih indikatora za mjerenje rezultata ciljeva utvrđenih pomenutom Strategijom. Istovremeno, obezbijedena je i funkcionalna veza sa drugim usvojenim strategijama i planovima od značaja za borbu protiv trgovine ljudima.

Strategija daje analizu trenutnog stanja na planu borbe protiv trgovine ljudima, identifikujući nove izazove, ali i strateške ciljeve u skladu sa međunarodnim standardima i praksama u ovoj oblasti.³

Strategija težište stavlja na četiri ključne strateške oblasti:

- **Strateška oblast 1. Prevencija trgovine ljudima**
- **Strateška oblast 2. Zaštita žrtava trgovine ljudima**
- **Strateška oblast 3. Odgovor krivičnog pravosuđa/ krivično gonjenje**
- **Strateška oblast 4. Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja**

U okviru strateške oblasti koja se odnosi na zaštitu žrtava posebna pažnja posvećena je unapređenju metoda identifikacije preusmjeravanjem fokusa sa pristupa zasnovanog na krivičnom gonjenju na pristup orijentisan na žrtve.

Polazeći od toga da je žrtve trgovine ljudima, od kojih su djeca najosjetljivija, vrlo teško otkriti, ali i obezbijediti kvalitetan model za njihovu zaštitu i reintegraciju, Strategija fokus stavlja na uzrast i rodne specifičnosti samog zločina, obezbjeđujući adekvatan odgovor na njihovu ranjivost. Istovremeno posebna pažnja poklanja se praćenju novih trendova u načinu izvršenja i oblicima trgovine ljudima, kao i iznalaženju boljeg modela saradnje istražnih i pravosudnih organa u cilju obezbjeđivanja boljeg bilansa ostvarenih rezultata.

Vizija Strategije jeste pravedno, humano, rodno senzibilisano i osnaženo društvo koje štiti ljude od svih oblika trgovine ljudima.

Misija Strategije jeste posvećenost Crne Gore održavanju transparentnih, odgovornih i proaktivnih inicijativa protiv trgovine ljudima u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava.

---

³ Deset vodećih principa u izradi akcionih planova i strategija protiv trgovine ljudima (Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju) koja se može naći u UNODC Paketu za borbu protiv trgovine ljudima.

Opšti cilj Strategije je da se unaprijedi efikasnost i funkcionalnost sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu, kao i efikasnost istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja učinilaca ovog krivičnog djela, u skladu sa nacionalnim krivičnim zakonodavstvom i prihvaćenim međunarodnim standardima.

U cilju kvalitetnijeg praćenja realizacije projektovanih operativnih ciljeva definisani su i očekivani indikatori učinka do 2024. godine u odnosu na postojeće stanje.

Prateći Akcioni plan za 2019. godinu razrađuje postavljene operativne ciljeve Strategije definišući aktivnosti za implementaciju ključnih mjera, njihove nosioce, dinamiku, potrebna finansijska sredstva, kao i indikatore rezultata kojim će se pratiti stepen njihove realizacije na godišnjem nivou.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	12
UVOD.....	13
I OSNOVNI PRINCIPI ZA IZRADU I IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE	18
Principi za izradu Strategije.....	18
1.2. Principi za implementaciju Strategije.....	18
II ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR	20
2.1. Zakonodavni okvir	20
Institucionalni okvir.....	25
III PROCJENA KORISTI OSTVARENE IMPLEMENTACIJOM STRATEGIJE 2012-2018. GODINE	28
IV PREOSTALI IZAZOVI I PREPORUKE ZA DALJE DJELOVANJE	37
Prevenција i edukacija	37
Prevenција:	37
Edukacija:	38
Identifikacija žrtava.....	40
Krivično gonjenje i istraga	41
Podrška, zaštita i reintegracija.....	42
Međunarodna saradnja.....	43
Koordinacija i partnerstvo	44
V STRATEŠKE SMJERNICE ZA PERIOD 2019-2024. GODINE.....	45
Vizija:	45
Misija:.....	45
Strateški cilj:	45
VI STRATEŠKI CILJEVI I KONKRETNI ZADACI.....	46
Strateška oblast 1. Prevenција trgovine ljudima	46
Strateška oblast 2. Zaštita žrtava trgovine ljudima	46
Strateška oblast 3. Odgovor krivičnog pravosuđa/ krivično gonjenje.....	47
Strateška oblast 4. Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja	47
VII INDIKATORI UČINKA	48
VIII BUDŽET	51
XIX IMPLEMENTACIJA, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA	52
X TERMINI KORIŠĆENI U OVOJ STRATEGIJI	53
ANEX 1	54
ANEX 2	57

UVOD

“Trgovina ljudima predstavlja parazitski zločin koji se hrani ranjivošću, razvija se u vrijeme neizvjesnosti i profitira od neaktivnosti.”⁴

Trgovina ljudima, posebno ženama i djecom je problem svjetskih razmjera, koji pogađa sve zemlje, bez obzira na društvene, političke ili ekonomske prilike koje vladaju u njima. Izvršenje ovog krivičnog djela u većem broju slučajeva podrazumijeva organizovanu kriminogenu strukturu i više povezanih krivičnih djela (korupcija, pranje novca, i sl.). Ovaj fenomen, obuhvatajući faze vrbovanja, transporta i eksploatacije žrtava, u svojim različitim oblicima dešava se na teritoriji zemalja porijekla, tranzita i krajnjeg odredišta. Žene, djeca i muškarci koji su žrtve trgovine ljudima podvrgavaju se raznovrsnim oblicima zlostavljanja i iskorišćavanja kojima se povrćuđuju njihova osnovna ljudska prava.

Trgovina ljudima je višeslojan, kompleksan i dinamičan društveni fenomen kojeg karakteriše prikrivenost. Zato je teško sa preciznošću govoriti o brojkama u smislu procjene obima ovog fenomena, ali je veoma važno analizirati dostupne podatke u cilju razumijevanja trendova i novina u načinima i oblicima ispoljavanja ove pojave i kreiranja adekvatnih odgovora.

Na globalnom nivou⁵ u posljednjih 13 godina identifikovano je oko 225 000 žrtava trgovine ljudima. Od toga 50% su bile žene, 21% muškarci, dok su 29% bila djeca (7% dječaci i 21% djevojčice). Žene i djevojčice su najčešće bile identifikovane kao žrtve seksualne, manje radne eksploatacije, dok je kod muškaraca i dječaka situacija obrnuta. Međutim, prisutni su i ostali oblici iskorišćavanja, poput eksploatacije djece u svrhu prosjačenja, vršenja kriminalne aktivnosti kao i korišćenje djece u oružanim sukobima.

Na nivou Evropske unije⁶ u periodu 2015-2016. godine registrovano je oko 20 532 žrtava trgovine ljudima, od čega su gotovo četvrtina (23%) djeca. Dominantan oblik eksploatacije je seksualna 65%, potom radna eksploatacija 15%, dok je u gotovo 20% slučajeva bilo riječi o drugim oblicima eksploatacije (trgovina radi prisilnih brakova, prisilnog prosjačenja, prisilnog kriminala itd). Sve je veći broj žrtava koje su prisiljene na lažne ili prisilne brakove s državljanima trećih zemalja kako bi se regulisao njihov boravak. Ostale nove pojave uključuju slučajeve krijumčarenja trudnica u svrhu prodaje novorođenčadi, trgovinu organima ili ljudskim tkivom. Žrtve trgovaca ljudima sve češće su osobe s poteškoćama u razvoju i s tjelesnim invaliditetom. Zabilježeno je da je migrantska kriza povećala rizike od trgovine ljudima.

Crna Gora je veoma rano pristupila izgradnji sistema suzbijanja trgovine ljudima i u tu svrhu ratifikovala najvažnije međunarodne dokumente na ovom planu: Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom, Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima djeteta,

---

⁴ Izjava Izvršnog direktora UNODC-a, Yury Fedotova na Svjetski dan UN-a protiv trgovine ljudima – 30. jul 2016.

⁵ Globalni izvještaj o trgovini ljudima, Organizacija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal UNODC, Njujork 2018. godine, http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTiP_2018_BOOK_web_small.pdf

⁶ Izvještaj Evropske komisije o evropskom parlamentu i vijeću, Drugi izvještaj o napretku u borbi protiv trgovine ljudima u skladu sa članom 3 Direktive 2011/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zastitu žrtava, Brisel, 03. 12. 2018. godine;

Fakultativni protokol o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, Konvenciju Savjeta Evrope o sprečavanju trgovine ljudima, Konvenciju Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), Međunarodnu konvenciju o eliminaciji svih oblika nasilja nad ženama (CEDAW).

Na nivou Evropske unije važan dokument je Direktiva 2011/36/EU Evropskog Parlamenta i Savjeta od 5. aprila 2011. godine o prevenciji i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima koja zamjenjuje Okvirnu odluku EU 2002/629/PUP o trgovini ljudima od 19. jula 2002. godine, kao i Strategija Evropske unije 2012 – 2016. godine.

U cilju inkorporiranja odredbi navedenih dokumenata u crnogorski normativni i institucionalni okvir i praksu, Vlada Crne Gore donijela je i implementirala dva strateška dokumenta na polju borbe protiv trgovine ljudima sa pratećim akcionim planovima:

- Nacionalnu strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2003 - 2011. godine sa pratećim akcionim planovima i
- Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012 - 2018. god. sa pratećim akcionim planovima (2012-2013., 2014., 2015, 2016. i 2017-2018.).

Kako bi se obezbijedilo kvalitetno praćenje sprovođenja strateških dokumenata Vlada Crne Gore je formirala Radnu grupu za praćenje implementacije Strategije⁷ na čijem čelu se nalazi Nacionalni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima, a koju čine predstavnici svih resornih organa uprave, na nivou pomoćnika ministara, predstavnici organa pravosuđa i nevladinih organizacija, kao i predstavnici ključnih međunarodnih organizacija koje prate i podržavaju aktivnosti implementacije predmetnog dokumenta, u svojstvu posmatrača. Sastav ovog tijela se od svog osnivanja, do danas više puta mijenjao i proširivao uz uključivanje svih ključnih partnera koji mogu da doprinesu efikasnoj borbi protiv ovog problema.

Nakon višegodišnje borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori uspostavljen je kompletan sistem koji obuhvata aktivnosti od trenutka identifikacije žrtve trgovine ljudima pa sve do njene potpune integracije (odnosno reintegracije) u društvo, unutar kojeg je uspostavljena kvalitetna i efikasna saradnja između nadležnih državnih organa i organizacija civilnog društva⁸.

Međutim, država Crna Gora je posljednjih godina prepoznata kao zemlja porijekla, tranzita i destinacije za muškarce, žene i djecu koji su bili žrtve trgovine ljudima.⁹ Povećan je broj potencijalnih žrtava koje su identifikovane u riziku da postanu žrtve sklapanja nedozvoljenog braka i seksualne eksploatacije. Prepoznati su i izazovi koji se tiču potrebe jačanja proaktivnog pristupa u identifikaciji žrtava, posebno među ilegalnim migrantima, strancima koji traže međunarodnu zaštitu, djecom koja prosjače, sezonskim radnicima, naročito tokom turističke sezone. Pored toga, postojanje velikih turističkih naselja u Crnoj Gori i priliv od milion turista godišnje predstavljaju potencijalne faktore privlačenja za razvoj aktivnosti trgovine ljudima. Turističke objekte, uključujući i turistička naselja, treba proaktivno pratiti kao potencijalna rizična područja.

Stoga je od izuzetne važnosti konstantna nadogradnja već uspostavljenog sistema i prilagođavanje novim trendovima i izazovima u ispoljavanju fenomena trgovine ljudima.

⁷ Odluka o osnivanju Radne grupe za praćenje implementacije Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima („Službeni list Crne Gore“ br. 34/10 i 09/1143/14, 17/15).

⁸ Nacionalni referalni mehanizam upućivanja obrazložen u okviru poglavlja institucionalni i zakonodani okvir

⁹ Izvještaj o trgovini ljudima za Crnu Goru (State Department)
<https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2018/282712.htm>

U skladu sa obavezama preuzetim Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2018 - 2020. godine, te shodno obavezama iz Programa rada Vlade i Programa rada Ministarstva unutrašnjih poslova, pristupilo se izradi novog dokumenta Strategije koji će definisati ključne pravce i ciljeve djelovanja na planu borbe protiv trgovine ljudima u narednom petogodišnjem periodu.

Polaznu osnovu za kreiranje Strategije činila je prethodno sačinjena eksterna analiza uticaja sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2012-2018. godinu¹⁰, kojom su definisana glavna postignuća, ali i date preporuke u smislu dalje nadogradnje već uspostavljenog sistema i iznalaženja adekvatnih odgovora na postojeće i nove trendove ispoljavanja ovog feonmena.

Detaljnim sagledavanjem ključnih preporuka predmetne analize, kao i podataka sa kojima se raspolagalo iz prethodnog perioda, uz uvažavanje preporuka dobijenih od relevantnih međunarodnih partnera, Radna grupa je kroz više sastanaka sačinila Nacrt Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024.godine (u daljem tekstu Strategija), sa pratećim akcionim planom za 2019. godinu.

Strategija se nadovezuje na postojeće odgovore i posvećenost saradnji sa partnerima u cilju prevencije i uspješne borbe protiv trgovine ljudima. Ona se oslanja i dalje razvija na osnovu dosadašnjeg međunarodnog i domaćeg iskustva i predviđa nove inicijative kao odgovor na trgovinu ljudima u svim njenim oblicima i segmentima.

Uvažavajući ključni spoljnopolitički prioritet države Crne Gore – članstvo u Evropskoj uniji, ciljevi Strategije razvijeni su u skladu sa obavezama iz Akcionog plana za poglavlje 24, pravda sloboda i bezbjednost i odnose se na unapređenje borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori kroz jačanje napora za identifikaciju žrtava trgovine ljudima, harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa instrumentima i pravnom tekovinom EU, posebno sa Direktivom 2011/36/EU i Direktivom 2004/81/EZ; i poboljšanje kvaliteta, raznolikosti, adekvatnosti i dostupnosti usluga zaštite i podrške žrtvama trgovine ljudima.

Realizacijom strategije doprinijeće se rješavanju ključnih izazova u okviru privremnih mjerila 25 i 28 iz Poglavlja 24 koji se odnose na potrebu sveobuhvatnog pristupa orjentisanog na žrtve trgovine ljudima i razvijanja unutrašnjih i regionalnih aktivnosti u rješavanju slučajeva organizovanog kriminala uključujući trgovinu ljudima.

Strategija svoje ciljeve kreira uvažavajući izvještaje ekspertskih misija realizvanih kroz program prepristupne pomoći TAIEX – instrumenta tehničke pomoći i razmjene informacija Evropske komisije, a sa ciljem objektivnog sagledavanja postojećeg stanja te identifikovanja problema i kreiranja preporuka za što kvalitetnije ispunjavanje privremenih i dobijanje završnih mjerila. Veoma objektivna analiza i preporuke sa posljednje Ekspertske misije EU (TAIEX o sprečavanju trgovine ljudima: identifikacija, istraga i krivično gonjenje¹¹) našli su svoje mjesto u okviru sagledavanja trenutne situacije, ključnih postignuća ali i nedostataka i izazova koji se postavljaju pred našu državu. Takođe, identifikovana specifična prioritetna područja za djelovanje i date preporuke pretočene su u zadate ciljeve, kao i mjere i aktivnosti predmetnog dokumenta.

Strategija uzima u obzir i druge značajne međunarodne dokumente koji tretiraju ovu oblast, kao i izvještaje od strane relevantnih međunarodnih partnera koji pažljivo prate i analiziraju napore koje zemlje preduzimaju na planu borbe protiv trgovine ljudima i daju korisne preporuke u cilju njihovog unapređenja, od kojih je značajno pomenuti: NATO Program borbe

¹⁰ Analiza sačinjena od strane međunarodnog eksperta angažovanog od strane MO OSCE.

¹¹ ID: JHA IND/EXP 65477, 26-30. mart 2018. godine);

protiv trgovine ljudima, zaključna zapažanja Komiteta UN za prava djeteta i Komiteta UN za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW), Komiteta koji prati sprovođenje Međunarodne Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD), Komiteta koji prati primjenu Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici – tzv. Istanbulske konvencije (GREVIO), godišnje izvještaje State Department-a o trgovini ljudima, kao i preporuke iz drugog izvještaja ekspertske grupe Savjeta Evrope (GRETA) o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima.

Na nacionalnom nivou Strategija poseban akcenat stavlja na ostvarivanju ciljeva i indikatora iz Strategije održivog razvoja 2030 (2.1 I 2.3) koji se odnose na eliminisanje trgovine ljudima, zaustavljanje zlostavljanja i nasilja nad ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sverama, uključujući seksualne i druge oblike nasilja u Crnoj Gori. Predviđenim unapređenjem sistema prikupljanja i sistematizovanja statističkih podataka obezbjeđuje se mogućnost praćenja kvantitativnog i kvalitativnog napretka u realizaciji postavljenih indikatora za mjerenje ciljeva utvrđenih pomenutom Strategijom.

Istovremeno, obezbijeđena je i funkcionalna veza sa drugim usvojenim strategijama i planovima od značaja za borbu protiv trgovine ljudima od kojih je značajno pomenuti: Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020; Strategiju za integrisano upravljanje migracijama u Crnoj Gori 2017-2020, Nacionalni plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2017-2021, Strategiju za prevenciju i zaštitu djece od nasilja 2017-2021; Strategiju zaštite od nasilja u porodici 2016-2020.

Strategija daje analizu trenutnog stanja na planu borbe protiv trgovine ljudima, identifikujući nove izazove, ali i strateške ciljeve u skladu sa međunarodnim standardima i praksama u ovoj oblasti.¹²

Strategija težište stavlja na četiri ključne strateške oblasti:

- **Strateška oblast 1. Prevencija trgovine ljudima**
- **Strateška oblast 2. Zaštita žrtava trgovine ljudima**
- **Strateška oblast 3. Odgovor krivičnog pravosuđa/ krivično gonjenje**
- **Strateška oblast 4. Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja**

U okviru strateške oblasti koja se odnosi na zaštitu žrtava posebna pažnja posvećena je unapređenju metoda identifikacije preusmjerenjem fokusa sa pristupa zasnovanog na krivičnom gonjenju na pristup orijentisan na žrtve.

Polazeći od toga da je žrtve trgovine ljudima, od kojih su djeca najosjetljivija, vrlo teško otkriti, ali i obezbijediti kvalitetan model za njihovu zaštitu i reintegraciju, Strategija fokus stavlja na uzrast i rodne specifičnosti samog zločina, obezbjeđujući adekvatan odgovor na njihovu ranjivost. Istovremeno posebna pažnja poklanja se praćenju novih trendova u načinu izvršenja i oblicima trgovine ljudima, kao i iznalaženju boljeg modela saradnje istražnih i pravosudnih organa u cilju obezbjeđivanja boljeg bilansa ostvarenih rezultata.

Vizija Strategije jeste pravedno, humano, rodno senzibilisano i osnaženo društvo koje štiti ljude od svih oblika trgovine ljudima.

---

¹² Deset vodećih principa u izradi akcionih planova i strategija protiv trgovine ljudima (Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju) koja se može naći u UNODC Paketu za borbu protiv trgovine ljudima.

Misija Strategije jeste posvećenost Crne Gore održavanju transparentnih, odgovornih i proaktivnih inicijativa protiv trgovine ljudima u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava.

Opšti cilj Strategije je da se unaprijedi efikasnost i funkcionalnost sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu, kao i efikasnost istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja učinilaca ovog krivičnog djela, u skladu sa nacionalnim krivičnim zakonodavstvom i prihvaćenim međunarodnim standardima.

U cilju kvalitetnijeg praćenja realizacije projektovanih operativnih ciljeva definisani su i očekivani indikatori učinka do 2024. godine u odnosu na postojeće stanje.

I OSNOVNI PRINCIPI ZA IZRADU I IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE

Principi za izradu Strategije

Izrada Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period od 2019. do 2024. godine zasnovana je na preporučenim vodećim principima u dizajniranju strategije borbe protiv trgovine ljudima u skladu sa međunarodnim standardima i vodećim principima OEBS-a¹³:

- *Zaštita prava žrtava trgovine ljudima treba da bude prioritet svih mjera protiv trgovine ljudima;*¹⁴
- *Princip “ najbolji interesa djeteta “ će se poštovati prilikom kreiranja aktivnosti i u svim odlukama koje se odnose na djecu, a koje donose državni organi, institucije, ustanove i tijela koja su uključena u ostvarivanje ciljeva ove nacionalne strategije*¹⁵;
- *Kreiranje podrške i pomoći za žrtve trgovine ljudima mora biti i rodno osjetljivo*¹⁶;
- *Usluge podrške i zaštite treba da budu dostupne svim kategorijama žrtava trgovine ljudima;*
- *Mehanizam zaštite treba da obuhvati širok spektar različitih specijalizovanih usluga, koje odgovaraju na specifične potrebe svakog pojedinca;*
- *Mehanizmi zaštite žrtava zasnovani na ljudskim pravima mogu pomoći da se osigura uspješno gonjenje;*
- *Borba protiv trgovine ljudima zahtjeva multidisciplinarni i međusektorski pristup, koji uključuje sve relevantne aktere iz Vlade i civilnog društva;*
- *Izgraditi model za borbu protiv trgovine ljudima koji treba da unaprijedi postojeće nacionalne kapacitete kako bi podstakao osjećaj odgovornosti i održivosti;*
- *Razvijanje efikasne regionalne i međunarodne saradnje u borbi protiv trgovine ljudima i pomoći žrtvama;*
- *Princip nekažnjavanja žrtve trgovine ljudima treba da bude osnova u kreiranju mjera za borbu protiv tog vida kriminaliteta.*

1.2. Principi za implementaciju Strategije

Relevantni vladini akteri, pravosudni organi, kao i predstavnici civilnog društva, na osnovu iskustava u primjeni prethodne dvije strategije, shvataju da implementacija Strategije isključivo zavisi od sveobuhvatnih i usklađenih odgovora svih struktura. Stoga se očekuje da će poštovanje vodećih principa za implementaciju strategije osigurati fokusiranje aktivnosti nadležnih državnih institucija i civilnog društva na efikasnu i sveobuhvatnu borbu protiv trgovine ljudima¹⁷:

---

¹³ Deset vodećih principa u izradi akcionih planova i strategija protiv trgovine ljudima (Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju) koja se može naći u UNODC Paketu za borbu protiv trgovine ljudima.

¹⁴ Kancelarija visokog komesara za ljudska prava

Preporučeni principi i smjernice vezano za ljudska prava i trgovinu ljudima, tekst koji je dostavljen Ekonomskom i socijalnom savjetu kao dodatak uz izvještaj Visokog komesara UN za ljudska prava (E/2002/68/Add. 1).

¹⁵ Ibid

¹⁶ Istraživanje Evropske komisije o rodnoj dimenziji trgovine ljudima, 2013.

¹⁷ Smjernice za izradu i implementaciju sveobuhvatnog nacionalnog odgovora na trgovinu ljudima (Beč, 2006) dostupni su od Međunarodnog centra za razvoj migracione politike (www.icmpd.org).

- **Odgovornost Vlade – odgovornost za sprovođenje Strategije¹⁸**

Državni akteri treba da preuzmu puno učešće, obavezu i odgovornost u definisanju ciljeva, sprovođenju aktivnosti i postizanju rezultata nacionalnih odgovora u borbi protiv trgovine ljudima.

- **Učešće civilnog društva**

Razvoj i implementacija programa i mjera borbe protiv trgovine ljudima moraju uključiti zainteresovane strane koje su nezavisne od države i izvan Vlade i javne uprave. Zainteresovane strane moraju imati aktivnu ulogu u donošenju odluka i njihovi stavovi trebaju biti adekvatno reflektovani prilikom implementacije odgovora na trgovinu ljudima.

- **Pristup zasnovan na poštovanju ljudskih prava¹⁹**

Odgovori na trgovinu ljudima trebali bi se normativno zasnivati na međunarodnim standardima ljudskih prava. Osnovni elementi pristupa zasnovanog na ljudskim pravima su poštovanje međunarodnih normi ljudskih prava i načela nediskriminacije, definisanje standarda i odgovornosti, prepoznavanje ljudskih bića, a posebno žrtava trgovine ljudima kao subjekata i nosilaca prava, samoorganizacija, učešće, osnaživanje i socijalno uključivanje ugroženih grupa i zajednica, uključujući žrtve trgovine ljudima, i integrisanje rodničkih, dječijih prava i, gdje je primjenjivo, etničke perspektive.

- **Pristup zasnovan na najboljem interesu djeteta²⁰**

S obzirom na to da je većina potencijalnih žrtava maloljetna, svaka osmišljena aktivnost mora uzeti u obzir najbolji interes djece žrtava.

- **Interdisciplinarni i međusektorski pristup**

Efikasne i efektivne politike moraju istovremeno tretirati različite aspekte trgovine ljudima. Potrebno je kombinovati znanje i stručnost iz različitih disciplina i njihove metode kako bi se definisale mjere za borbu protiv trgovine ljudima.

- **Princip vladavine prava**

Vladavina prava u sebi sublimira ostvarivanje i zaštitu najšireg korpusa ljudskih prava i sloboda.

---

¹⁸ Ibid., Smjernice za izradu i implementaciju sveobuhvatnog nacionalnog odgovora na trgovinu ljudima navode da se termin “vlasništvo vlade” koristi da opiše odnos koji bi vlada trebalo da ima prema mjerama za borbu protiv trgovine ljudima koje se primjenjuju u toj zemlji. “Vlada” se odnosi na državne aktere, npr. one aktere koji su dio javne uprave i direktno povezani sa njom (lokalne, regionalne i nacionalne vlasti). “Vlasništvo” u ovom kontekstu znači da vlada preuzima puno učešće, obavezu i odgovornost za definisanje ciljeva, implementaciju aktivnosti i ostvarivanje ishoda nacionalnog odgovora na trgovinu ljudima.

¹⁹ Izvještaj Ekspertske grupe za trgovinu ljudima (Brisel, 22. decembar 2004).

²⁰ Komitet za prava djeteta: Opšti komentar br. 14 (2013) o pravu djeteta da se prvenstveno razmotri njegov/njen najbolji interes. Tamas, Ana-Maria, Helmut Sax et al., Sociological Research Handbook on Child Trafficking, Twinning Projekat PHARE RO/2006/ IB/JH 08 Podrška institucionalnim kapacitetima za sprečavanje trgovine ljudima u Rumuniji, 2009, str. 42.

II ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

Implementacija Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012-2018. godine rezultirala je značajnim poboljšanjima institucionalnog i zakonodavnog okvira borbe protiv trgovine ljudima.

2.1. Zakonodavni okvir

Trgovina ljudima je pojava sa veoma dugom historijom koja je istaknuta kao ozbiljan međunarodni problem od strane brojnih međunarodnih subjekata. Crna Gora je do danas usvojila i u svoj zakonodavni okvir inkorporirala najznačajnije međunarodne standardne iz ove oblasti.

Ustav Crne Gore u članu 9 predviđa da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka i da imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva. U skladu sa Ustavom Crne Gore ljudski život je neprikosnoven. Garantuje se dostojanstvo i sigurnost čovjeka i zabranjuju svi vidovi trgovine ljudima odnosno djecom²¹.

Prioriteti u suzbijanju pojave trgovine ljudima obezbijeđeni su donošenjem seta zakona u oblasti pravosuđa i to: Krivičnog zakonika, Zakonika o krivičnom postupku Zakona o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja, Zakona o strancima, Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom aktivnošću, Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

Krivični zakonik²² obuhvata krivična djela propisana članom 444 (Trgovina ljudima), članom 445 (Trgovina maloljetnim licima radi usvojenja) i članom 446 (Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu). Odredbe Krivičnog zakonika o trgovini ljudima više puta su mijenjane i dopunjavane 2003²³, 2004.²⁴, 2006.²⁵, 2008.²⁶, 2010.²⁷, 2013.²⁸, 2015.²⁹ i 2017.³⁰ godine, u okviru kojih je između ostalog, inkriminisano korišćenje usluga žrtve trgovine ljudima (član 444. stav 7.) i unijeto nekoliko izmjena člana 444 Krivičnog zakonika dodavanjem "sklapanja nedozvoljenog braka" i „ropstva ili ropstvu sličnog odnosa“ u dijelu koji govori o oblicima eksploatacije i vezano za položaj i držanje ličnih dokumenata drugih lica, a proširen je i član 293 vezano za trgovinu ljudskim organima i oglašavanje trgovine

²¹ Član 28 Jemči se dostojanstvo i sigurnost čovjeka; Jemči se nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava. Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju; Niko se ne smije držati u ropstvu ili ropskom položaju; član 63 zabranjuje prinudan rad. Pravima djeteta bavi se član 74 koji glasi: »Dijete uživa prava i slobode primjereno njegovom uzrastu i zrelosti; Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe.

²² "Službeni list Crne Gore", br. 044/17 od 06.07.2017

²³ "Službeni list Republike Crne Gore", br. 070/03 od 25.12.2003

²⁴ "Službeni list Republike Crne Gore", br. 013/04 od 26.02.2004

²⁵ "Službeni list Republike Crne Gore", br. 047/06 od 25.07.2006

²⁶ "Službeni list Crne Gore", br. 040/08 od 27.06.2008

²⁷ "Službeni list Crne Gore", br. 025/10 od 05.05.2010, I br. 073/10 od 10.12.2010

²⁸ "Službeni list Crne Gore", br. 040/13 od 13.08.2013, I br. 056/13 od 06.12.2013

²⁹ "Službeni list Crne Gore", br. 014/15 od 26.03.2015, 042/15 od 29.07.2015 I br. 058/15 od 09.10.2015

³⁰ "Službeni list Crne Gore", br. 044/17 od 06.07.2017

ljudskim organima (293a i 293b).

Kvalifikovani oblik krivičnog djela trgovine ljudima postoji ako je djelo učinjeno prema maloljetnom licu ili je učinjeno od strane službenog lica u obavljanju službene dužnosti. Štaviše, izričito je uključena irelevantnost saglasnosti žrtve za namjeravanu eksploataciju. Opseg člana 445. Krivičnog zakonika (Trgovina maloljetnim licima radi usvojenja) je takođe proširen na djecu do 18 godina starosti. Pored toga, u članu 142 dodat je novi stav (11) kojim se definiše izraz "žrtva".

Posebnu grupu krivičnih djela koja se mogu dovesti u vezu sa krivičnim djelom trgovine ljudima čine i krivična djela protiv polne slobode:

- Silovanje član 204 KZCG,
- Obljuba sa djetetom, član 206 KZCG,
- Obljuba zloupotrebom položaja član 207 KZCG,
- Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa, član 209 KZCG,
- Posredovanje u vršenju prostitucije, član 210 KZCG,
- Dječja pornografija, član 211 KZCG,

Takođe, dio Krivičnog zakonika koji se odnosi na krivična djela protiv polne slobode, proširen je tako da uključuje strožije kazne iz člana 210. stav 1. i u slučaju kada su žrtve maloljetna lica, stav 2., i dodat je novi stav 4. vezano za posredovanje u vršenju prostitucije.

Posebnu grupu krivičnih djela koja se mogu dovesti u vezu sa krivičnim djelom trgovine ljudima čine i krivična djela iz grupe krivičnih djela protiv braka i porodice i to: vanbračna zajednica sa maloljetnikom, član 216 KZCG i zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica, član 219 KZCG.

Zakonikom o krivičnom postupku³¹ utvrđuju se pravila sa ciljem da se omogući pravično vođenje krivičnog postupka, kao i da se učiniocu krivičnog djela izrekne krivična sankcija pod uslovima propisanim Krivičnim zakonikom i na osnovu zakonito sprovedenog postupka, poštujući pretpostavku nevinosti. Kao vrlo važna za uspješno procesuiranje počinioca krivičnog djela trgovine ljudima, zaštita svjedoka se utvrđuje u dva zakonska akta. Zakonik o krivičnom postupku definiše zaštitu svjedoka u krivičnom postupku predviđajući mogućnost saslušavanja pod pseudonimom i saslušavanja uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za prenos slike i zvuka i sl.). Zaštita svjedoka izvan krivičnog postupka (van suda), u pretkrivičnom postupku kao i po okončanju krivičnog postupka, regulisana je odredbama

Zakona o zaštiti svjedoka³². Ovaj zakon predviđa da se osim svjedoka može štititi i njemu blisko lice, a to je: bračni drug, srodnik kao i drugo njemu blisko lice koje on kao takvo označi i zahtijeva njegovu zaštitu.

Pravni sistem Crne Gore ne predviđa ni na koji način uticaj odnosno vršenje prinude na žrtvu radi davanja iskaza u istražnom postupku odnosno svjedočenja u sudskom postupku. Prilikom sačinjavanja odredbi važećih zakona iz krivično pravne oblasti strogo se vodilo računa o tome

³¹ "Sl. list CG", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014 - odluka US, 2/2015 - odluka US, 35/2015, 58/2015 - dr. zakon i 28/2018 - odluka US

³² Službeni list RCG", br. 65/2004 i 31/2014.

da žrtva trgovine ljudima ni na koji način ne smije postati žrtva po drugi put (žrtva institucija sistema).

Zakonom o sudovima³³ uređuju se osnivanje, organizacija i nadležnost sudova, organizacija rada sudova i pravosudne uprave, kao i druga pitanja od značaja za uredno i blagovremeno funkcionisanje sudova. Ovim Zakonom određuje se da je Viši sud nadležan da sudi u prvom stepenu u krivičnom postupku za krivična djela iz grupe protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, u koju grupu spada i krivično djelo trgovine ljudima. Takođe, Zakonom se određuje nadležnost Specijalnog odjeljenja Višeg suda u Podgorici za suđenje za krivična djela izvršena na organizovani način.

Zakonom o Državnom tužilaštvu³⁴ uređuju se osnivanje, organizacija i nadležnost Državnog tužilaštva, organizacija rada državnih tužilaštava, sastav, izbor, mandat, organizacija i način rada Tužilačkog savjeta, kao i druga pitanja od značaja za rad Državnog tužilaštva i Tužilačkog savjeta.

Zakonom o Specijalnom državnom tužilaštvu³⁵ uređuju se organizacija i nadležnost Specijalnog državnog tužilaštva, uslovi i postupak izbora glavnog specijalnog tužioca i specijalnih tužilaca i odnos sa drugim državnim organima i organima državne uprave, kao i druga pitanja od značaja za rad Specijalnog državnog tužilaštva.

Zakonom o Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu³⁶, osniva se Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu i uređuje organizacija, način rada, obuke, finansiranje i druga pitanja od značaja za rad Centra. Centar organizuje i sprovodi obuke sudija i državnih tužilaca.

Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima³⁷ uređuju se uslovi i postupak pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Međunarodna pravna pomoć obuhvata izručenje okrivljenih i osuđenih, ustupanje i preuzimanje krivičnog gonjenja, izvršenje stranih sudskih odluka u krivičnim stvarima, kao i ostale oblike međunarodne pravne pomoći propisane ovim zakonom.

Zakonom o javnom redu i miru³⁸ određuju se prekršaji kojima se narušava javni red i mir na javnom mjestu i propisuju kazne i zaštitne mjere za te prekršaje. Zakon propisuje prekršajnu odgovornost za odavanje prostituciji ili bavljenje radnjama koje podstiču prostituciju, kao i za druge radnje kojima se posreduje u vršenju prostitucije (članovi 27 i 28). Prekršajnoj odgovornosti podliježe i ko se bavi prosjačenjem, kao i ko organizuje prosjačenje ili drugog navodi ili prisiljava na prosjačenje (članovi 30 i 31).

Od posebnog značaja za identifikaciju, prevenciju i zaštitu ranjivih kategorija stanovništva odnosno žrtava trgovine ljudima jesu i sljedeći zakoni:

Zakon o strancima³⁹ sadrži odredbe relevantne za status žrtava trgovine ljudima, a naročito 90-dnevni period oporavka i razmišljanja žrtava trgovine ljudima koji daje žrtvi mogućnost da se opredijeli da li će saradivati u krivičnom postupku, odnosno da li će se pridružiti krivičnom gonjenju ili će biti svjedok u tom postupku (period refleksije).

³³ "Službeni list CG", br. 11/2015 od 12.3.2015. godine, a stupio je na snagu 20.3.2015.

³⁴ "Službeni list CG", br. 11/2015, 42/2015, 80/2017 i 10/2018.

³⁵ "Službeni list CG", br. 10/2015 i 53/2016

³⁶ "Službeni list CG", br. 58/2015 od 9.10.2015. godine, a stupio je na snagu 17.10.2015

³⁷ "Službeni list Crne Gore", br. 004/08 od 17.01.2008, 036/13 od 26.07.2013

³⁸ "Službeni list CG", br. 64/2011 od 29.12.2011. godine.

³⁹ "Sl. list CG", br. 12/2018.godine

Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca propisuju se načela, uslovi i postupak za odobravanje privremene zaštite stranca koji traži međunarodnu zaštitu. Zakon sadrži odredbe relevantne za položaj i smještaj žrtava trgovine ljudima kao ranjive grupe. S tim u vezi, član 15 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca navodi da u postupcima koji se vode u skladu sa ovim zakonom mora se voditi računa o najboljem interesu maloljetnika, uzimajući u obzir zaštitu i sigurnost maloljetnika, naročito ako postoji mogućnost da je žrtva trgovine ljudima.

Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom aktivnošću⁴⁰ ima za cilj da omogući efikasnije privremeno i trajno oduzimanje imovinske koristi koja je ostvarena neposredno ili posredno iz kriminalne djelatnosti.

Pred crnogorskim sudovima postoji mogućnost da lica oštećena krivičnim djelima, potražuju naknadu štete, kako materijalne, tako i nematerijalne. Postupak naknade štete može se ostvariti kako u krivičnom, tako i u parničnom postupku. Naime, Zakonik o krivičnom postupku⁴¹ propusuje mogućnost podnošenja imovinskopravnog zahtjeva koji je nastao usljed izvršenja krivičnog djela, ako se time ne bi znatno odugovlačio postupak. Imovinskopravni zahtjev može se odnositi na naknadu štete, povraćaj stvari ili poništaj određenog pravnog posla.

S druge strane, ukoliko sud oštećenog uputi na ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u parničnom postupku, sudska zaštita ostvaruje se pred osnovnim sudom kao stvarno nadležnim sudom. Zakonom o obligacionim odnosima⁴² se uređuju pitanja naknade materijalne i nematerijalne štete.

Crna Gora je 2015. godine donijela i poseban **Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja**,⁴³ kojim se propisuje mogućnost da se žrtve obrate sa direktnim zahtjevom za naknadu štete prema državi. Ovim Zakonom uređuju se uslovi, način i postupak za ostvarivanje prava na naknadu štete žrtvama krivičnih djela nasilja, u koje spada i trgovina ljudima, a njegova primjena je odložena do dana ulaska Crne Gore u Evropsku uniju.

Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći⁴⁴ u članu 13 (stav 4) predviđeno je da žrtve trgovine ljudima dobiju besplatnu pravnu pomoć. Nadalje, u skladu sa **Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti**⁴⁵ i **Zakonom o zdravstvenoj zaštiti**⁴⁶, potencijalnim i žrtvama trgovine ljudima obezbijedena je dostupnost uslugama socijalne i dječje zaštite i besplatna zdravstvena zaštita.

Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju⁴⁷ obezbjeđuje opštu prevenciju trgovine djecom time što zabranjuje fizičko nasilje i vrijeđanje ličnosti djece, odnosno garantuje pravo djeteta (učenika) na zaštitu od diskriminacije i nasilja.

Porodičnim zakonom⁴⁸ ustanovljena je obaveza države da preduzme sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, od fizičkog, seksualnog i emocionalnog zlostavljanja, te od svake vrste eksploatacije.

---

⁴⁰ "Sl. list CG", br. 58/2015

⁴¹ Članovi 234 – 245 ZKP-a

⁴² "Službeni list CG", br. 47/2008, 4/2011 - drugi zakon i 22/2017.

⁴³ "Službeni list Crne Gore", br. 035/15 od 07.07.2015

⁴⁴ "Službeni list Crne Gore", br. 020/11 od 15.04.2011, 020/15 od 24.04.2015

⁴⁵ "Službeni list Crne Gore", br. 27/2013, 1/2015, 42/2015, 47/2015, 56/2016, 66/2016, 1/2017, 31/2017

⁴⁶ ("Službeni list Crne Gore", br. 003/16 od 15.01.2016, 039/16 od 29.06.2016, 002/17 od 10.01.2017

⁴⁷ ("Službeni list Crne Gore", br. 64/2002, 31/2005, 49/2007, 4/2008, dr.zakon 21/2009-dr. zakon 45/2010, 40/2011-dr.zakon 45/211, 36/2013, odluka US 39/2013, 44/2013-isp. I 47/2017)

Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku⁴⁹ reguliše se status i zaštita djece, uključujući žrtve trgovine ljudima, u krivičnom postupku. Djeca žrtve trgovine ljudima mogu se naći i u ulozi počinioca krivičnih djela i u ulozi oštećenih radnjama krivičnih djela trgovine ljudima. Posebne odredbe primenjuju se na maloljetno lice koje je oštećeno krivičnim djelom, odnosno koje se saslušava kao svjedok u krivičnom postupku. Učesnici u postupku, organi i ustanove od kojih se traže obavještenja, izvještaji ili mišljenja, kao i mediji, dužni su da se staraju o zaštiti privatnosti maloljetnog lica, uključujući zaštitu identiteta i podataka koji mogu otkriti identitet. Zakon uvodi i posebnu specijalizaciju svih aktera krivičnog postupka (predsjednik vijeća, državno tužilac, sudija za istragu, policijski službenik i punomoćnik oštećenog) za postupanje prema maloljetnicima.

Smjernice o nekažnjavanju žrtava služe kao dobar alat policijskim službenicima, državnim tužiocima i sudijama za primjenu načela nekažnjavanja žrtava trgovine ljudima ukoliko se utvrdi uzročno – posljedična veza između (potencijalne) žrtve i učinjenog krivičnog djela, ili da se u slučaju pokretanja u što ranijoj fazi isti obustavi, odnosno ukoliko se postupak vodi pred sudom – da se okonča u što je moguće kraćem roku i to na način koji će za rezultat imati nekažnjavanje žrtve.

Osnovi mehanizma upućivanja za potencijalne i žrtve trgovine ljudima u Crnoj Gori definisane su Sporazumom o saradnji između državnih institucija i nevladinog sektora čija je svrha saradnja na prevenciji, edukaciji, prijavljivanju i krivičnom gonjenju izvršilaca i zaštiti potencijalnih žrtava trgovine ljudima, uz puno poštovanje njihovih ljudskih prava, sa ciljem obezbjeđivanja fizičke, psihološke, zdravstvene, socijalne i dječje zaštite i olakšavanja njihove integracije u novo društvo, odnosno reintegracije, u slučaju dobrovoljnog povratka u zemlju porijekla.⁵⁰ Ovaj Sporazum čini produktivnijom saradnju državnih tijela koja su direktno uključena u pitanja trgovine ljudima i na taj način zakonom definisane obaveze institucija su konkretizovane kroz jasno određene operativne postupke koje potpisnici Sporazuma realizuju u rješavanju konkretnog slučaja trgovine ljudima. Sporazum je poseban akcenat stavio na postupanje u odnosu na žene i djecu žrtve trgovine ljudima.

Za implementaciju Sporazuma o međusobnoj saradnji zadužen je **Koordinacioni tim** kojeg čine predstavnici svih nadležnih institucija potpisnica Sporazuma i po jedan predstavnik nevladinih organizacija. U slučajevima kada se pojavi žrtva trgovine ljudima, posebno kada je u pitanju dijete okuplja se Koordinacioni tim koji prati sprovođenje prethodno sačinjenog individualnog plana aktivnosti i predlaže mjere u ostvarivanja najboljeg stepena zaštite žrtve posebno obraćajući pažnju na najbolji interes djeteta. Individualni plan zaštite sačinjava stručni radnik. Plan se pravi posebno za svaku žrtvu trgovine ljudima, na način što se prethodno uzmu u obzir sve okolnosti slučaja, kao i specifičnosti svake pojedinačne žrtve i uključe predstavnici svih institucija potpisnica iz dijela svoje nadležnosti.

Protokol o međusobnoj saradnji između Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i Unije poslodavaca predviđa zajedničke aktivnosti na blagovremenom informisanju o fenomenu trgovine ljudima kako poslodavaca tako i zaposlenih, odnosno lica sa kojima se zaključuje ugovor o radu. Takođe, protokol definiše i zajedničke aktivnosti na podizanju

---

⁴⁸ ("Sl. list RCG", br. 1/2007 i "Sl. list CG", br. 53/2016)

⁴⁹ "Službeni list Crne Gore", br. 064/11 od 29.12.2011 i 001/18 od 04.01.2018

⁵⁰ Potpisnici Sporazuma: Sporazum su potpisali: Vrhovni sud, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo unutrašnjih poslova- Uprava policije, Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, Crveni krst Crne Gore, JU „Centar za podršku djeci i porodici – Bijelo Polje“ i vise nevladinih organizacija koje u svojoj misiji imaju sprovođenje preventivnih aktivnosti i pružanje sigurnog smještaja, pomoći i podrške žrtvama trgovine ljudima. Tekst Sporazuma dostupan je na: [link antitrafficking.gov.me](http://link.antitrafficking.gov.me)

nivoa svijesti cjelokupne javnosti o fenomenu trgovine ljudima sa posebnim osvrtom na prevenciju slučajeva radne eksploatacije. Protokolom se definiše i obaveza članova Unije da omoguće žrtvama trgovine ljudima pohađanje obuka za obavljanje odgovarajućih poslova i pruže proritet pri zapošljavanju u skladu sa svojim potrebama.

Institucionalni okvir

Institucije uključene u borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori su: Ministarstvo unutrašnjih poslova – Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, Uprava policije, Državno tužilaštvo, Vrhovni sud, Ministarstvo pravde, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo kulture, Uprava za inspeksijske poslove i Institucija zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, kao zasebna organizaciona jedinica funkcioniše **Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima**, na čijem je čelu Nacionalni koordinator/Rukovodilac Nacionalne kancelarije koji rukovodi Radnom grupom za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima i pojedinačnih akcionih planova, kao i Koordinacionim timom za praćenje sprovođenja Sporazuma o saradnji. U Nacionalnoj kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima vrše se poslovi koji se odnose na: predlaganje aktivnosti nadležnih tijela državne uprave međunarodnih i nevladinih organizacija; uspostavljanje odnosa i ostvarivanje saradnje domaćih i međunarodnih subjekata, u cilju stvaranja efikasnih mehanizama za borbu protiv trgovine ljudima; prezentovanje rezultata koji se ostvaruju na planu borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori kroz učešće na raznim međunarodnim i domaćim skupovima; primjenu međunarodnih propisa, konvencija i sporazuma iz oblasti borbe protiv trgovine ljudima; pokretanje inicijativa za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, kao i druge poslove iz djelokruga Kancelarije.

U okviru **Uprave policije** - Sektora kriminalističke policije formiran je **Odsjek za suzbijanje trgovine ljudima, krijumčarenja i ilegalnih migracija**. Nadležnosti Odsjeka sastoje se u obavljanju poslova na praćenju problematike i proučavanju kretanja kriminaliteta i rasvjetljavanju krivičnih djela iz djelokruga trgovine ljudima i ilegalnih migracija, saradnji sa nadležnim tužilaštvom i drugim organima državne uprave.

Za krivično gonjenje učinilaca krivičnog djela trgovine ljudima, nadležna su **viša državna tužilaštva i Specijalno državno tužilaštvo** kada je navedeno krivično djelo izvršeno na organizovan način. Radom viših državnih tužilaštava rukovode rukovodioci tih državnih tužilaštava, a Specijalnim državnim tužilaštvom rukovodi Glavni specijalni tužilac. Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju, postupa pred Višim sudom u Bijelom Polju, a Više državno tužilaštvo u Podgorici postupa pred Višim sudom u Podgorici. Specijalno državno tužilaštvo postupa pred Specijalnim odjeljenjem Višeg suda u Podgorici. Državni tužioc, specijalni tužioc i rukovodioci navedenih tužilaštava izdavanjem obavezujućih naloga ili neposrednim rukovođenjem usmjeravaju radnje policije i drugih organa uprave u izviđaju, a policija i drugi državni organi dužni su da prije svake preduzete radnje, osim u slučaju hitnosti, obavijeste nadležnog državnog tužioca. Policija i drugi državni organi nadležni za otkrivanje krivičnih djela dužni su da postupe po zahtjevu nadležnog državnog tužioca.

U cilju postizanja boljeg bilansa ostvarenih rezultata u istraživanju i procesuiranju slučajeva trgovine ljudima Vrhovni državni tužilac i direktor Uprave policije Crne Gore formirali su **Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima**. Ovo tijelo se sastoji od predstavnika MUP-a, Uprave policije, Višeg državnog tužilaštva i Ministarstva pravde. Ključni zadaci pomenutog tima su:

- Efikasnije procesuiranje slučajeva trgovine ljudima;
- koordinacija aktivnosti i usklađivanje rada sa ostalim učesnicima na suzbijanju trgovine ljudima;
- identifikacija žrtava trgovine ljudima u lancu trgovine ljudima i drugim krivičnim djelima koja se vrše od strane kriminalnih grupa;
- prikupljanje saznanja o finansijskim sredstvima stečenim trgovinom ljudima i drugim krivičnim djelima radi sprovođenja finansijskih istraga;
- ostvarivanje međunarodne saradnje putem neposrednog kontakta sa policijskim službama, posebno u zemljama u regionu, kao i sa drugim međunarodnim organizacijama, inicijativama i učešću u zajedničkim istražnim timovima.

Vrhovni sud Crne Gore, kao najviša sudska instanca, ima za cilj da obezbijedi prioritarno rješavanje slučajeva trgovine ljudima stvaranjem uslova za efikasno pripremanje i vođenje glavnog pretresa, gonjenje i rješavanje predmeta u zakonski propisanom roku. Istovremeno, u okviru svoje nadležnosti fokusirano je na pružanje podrške svjedocima/oštećenim stranama - žrtvama trgovine ljudima od strane sudova niže instance, u skladu sa zakonom (*Zakon o krivičnom postupku i Zakon o zaštiti svjedoka*).

Ministarstvo pravde je zaduženo za normativni okvir i praćenje propisa i međunarodnih standarda u oblasti krivičnog zakonodavstva koji tretiraju ovu problematiku.

Ministarstvo vanjskih poslova, putem diplomatske korespondencije, tj. dostavljanja izvještaja diplomatskim i konzularnim misijama Crne Gore i međunarodnim organizacijama o mjerama koje preduzimaju nadležni javni organi, u praćenju implementacije Konvencija UN i Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima i pravne tekovine EU koja reguliše ovo pitanje. Takođe, ima i značajnu ulogu u komunikaciji sa državljanima Crne Gore u smislu prve instance kojima se mogu obratiti kada se nađu u problemu u inostranstvu.

Ministarstvo zdravlja obezbjeđuje odgovarajuću zdravstvenu zaštitu žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima kroz javne zdravstvene ustanove, uvažavajući principe hitnosti i prioriteta. Zdravstvena zaštita potencijalnih žrtava trgovine ljudima obuhvata hitnu medicinsku pomoć, prevenciju i liječenje od zaraznih bolesti i slučajeve porođaja i materinstva, tokom boravka na teritoriji Crne Gore.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja osigurava pružanje socijalne i dječje zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, državljanima Crne Gore i stranim državljanima, preko centara za socijalni rad, dajući im prioritet u odnosu na druge slučajeve.

Ministarstvo prosvjete djeluje preventivnim aktivnostima na podizanje svijesti djece i mladih o rizicima, pojavnim oblicima i posljedicama krivičnog djela trgovine ljudima. Pružaju podršku rizičnim grupama, prije svega djeci, u smanjenju rizika da postanu žrtve trgovine ljudima kroz njihovo osnaživanje za uključivanje u redovan obrazovni sistem. Potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, djeci, koja zakonito borave na teritoriji države omogućava kontinuirano obrazovanje u vaspitno-obrazovnim ustanovama.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava podržava projekte usmjerene na smanjenje ranjivosti grupa u riziku (djece RE populacije) u odnosu na trgovinu ljudima.

Ministarstvo kulture podržava adekvatne programske sadržaje u medijima fokusirane na podizanje svijesti cjelokupne javnosti o potrebi suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, kao i realizaciju obuka o ulozi medija i etičnosti izvještavanja o problematici trgovine ljudima.

Odsjek inspekcije rada, koji djeluje u okviru Sektora za zaštitu tržišta rada i ekonomije, igre na sreću i javne nabavke **Uprave za inspekcijske poslove**, prepoznat je kao organ koji može dati odgovarajući doprinos u dijelu identifikacije potencijalnih žrtava trgovine ljudima radne eksploatacije.

U Crnoj Gori postoji određen broj **organizacija civilnog društva** koje su aktivne na polju borbe protiv trgovine ljudima. Nevladine organizacije predstavljaju relevantne partnere javnim vlastima u sprovođenju preventivnih programa i ublažavanju mogućih posljedica trgovine ljudima/djecom među najugroženijim i najosjetljivijim kategorijama u društvu.

III PROCJENA KORISTI OSTVARENE IMPLEMENTACIJOM STRATEGIJE 2012-2018. GODINE

U periodu od 2012. do 2018. godine realizovan je značajan broj aktivnosti koji je doprinio efikasnijoj borbi protiv trgovine ljudima. Osmišljavane su i realizovane aktivnosti u partnerstvu državnih organa sa nevladinim organizacijama, ali i sa predstavnicima lokalne samouprave i privatnog sektora. Produbljena su partnerstva i saradnja svih relevantnih ministarstava i lokalne samouprave, a uspostavljeno je i operativno partnerstvo sa sektorom civilnog društva i privatnim sektorom.

U oblasti **prevencije i edukacije** realizovane su kampanje za podizanje svijesti o trgovini ljudima među opštom populacijom, ranjivim grupama, kao i među profesionalcima koji rade i imaju kontakt sa populacijom u riziku. Redovnim ažuriranjem web stranice Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima obezbjeđena je veća dostupnost i transparentnost informacija o predmetnoj problematici. Povećano je izvještavanje o problemu trgovine ljudima putem medija, na način što je ovo pitanje redovno prisutno u medijima. Posebna pažnja je posvećena podizanju svijesti romske i egipćanske populacije o negativnim posljedicama sklapanja nedozvoljenih brakova kao oblika ispoljavanja krivičnog djela trgovine ljudima, kroz preventivne aktivnosti od strane predstavnika institucija u saradnji sa civilnim sektorom.

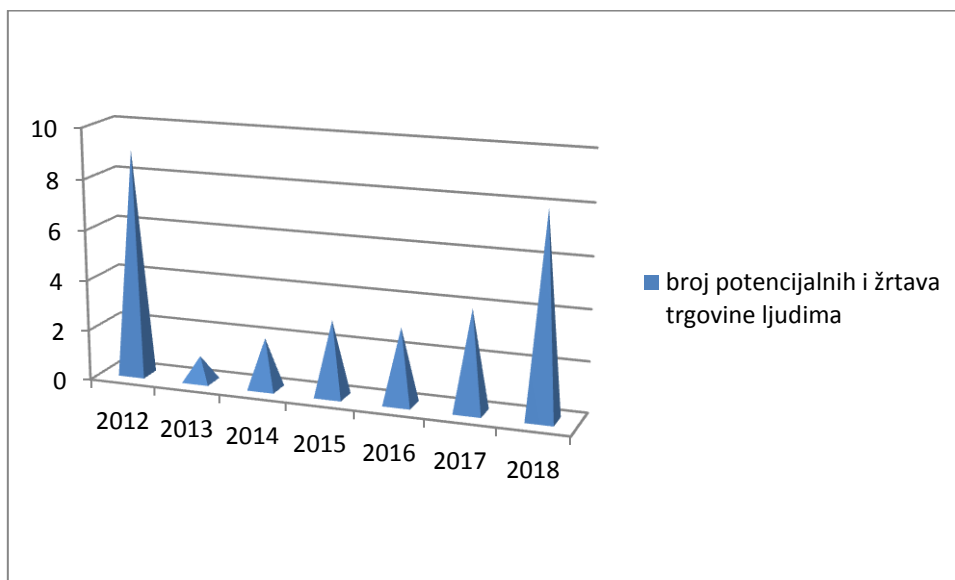
Na planu **edukacije** prethodna Strategija doprinijela je da su akreditovani programi obuka namijenjenih jačanju kapaciteta predstavnika institucija zaduženih za sprovođenje aktivnosti na planu prevencije, zaštite žrtava, ali i krivičnog gonjenja izvršilaca ovog krivičnog djela ušle u redovne godišnje programe obuka institucija specijalizovanih za tu namjenu (Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu vrši obuku kadra zaposlenog u pravosudnom sistemu, Uprava za kadrove sprovodi obuke državnih službenika i namještenika, predstavnika lokalnih samouprava i zdravstvenih radnika, JU Policijska akademija realizuje obuke za službenike policije i za studente Policijske akademije, Zavod za socijalnu i dječju zaštitu organizuje i sprovodi obuke za stručne radnike u ustanovama socijalne i dječje zaštite i Zavod za školstvo odobrava realizaciju obuka nastavnog osoblja). Tako je sistemski riješeno pitanje obučenosti kadra na institucionalnom nivou. Sproveden je veliki broj obuka za predstavnike policije, sudstva, tužilaštva, vojske, prosvjetnih, socijalnih i zdravstvenih radnika, predstavnika inspeksijskih službi. Takođe realizovane su i obuke za druge ciljne grupe turističke poslenike, privrednike, studente, učenike osnovnih i srednjih škola, predstavnike ranjive populacije. Diplomatsko i konzularno osoblje se godišnje upoznaje sa situacijom vezano za trgovinu ljudima u Crnoj Gori, a značajno je pomenuti da su službenici granične policije prošli obuku zasnovanu na programu Evropske agencije za upravljanje operativnom saradnjom na spoljnim granicama (FRONTEX) za trgovinu ljudima. Realizaciji pomenutih obuka značaju podršku pružili su predstavnici partnerskih međunarodnih i nevladinih organizacija. Savjetnice u Nacionalnoj Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima sertifikovane su kao nacionalni treneri za problematiku trgovine ljudima od strane međunarodnih organizacija: FRONTEX, UNICEF i CEPOL. Takođe prošli su i niz specijalizovanih treninga iz oblasti koordinacije pomoći i zaštite žrtava trgovine ljudima u i van sudskog postupka.

Što se tiče **identifikacije žrtava**, izrađena je i distribuirana lista indikatora za rano prepoznavanje žrtava trgovine ljudima⁵¹, proširen je broj aktera koji su prošli osnovni program obuke i od kojih se očekuje preliminarna identifikacija potencijalnih žrtava trgovine ljudima. U kontekstu osmišljavanja kvalitetnog odgovora na sve veći priliv ilegalnih migranata i stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, definisane su standardne operativne procedure za postupanje sa djecom odvojenom od roditelja i bez pratnje, sa posebnim akcentom na proaktivnu identifikaciju potencijalnih i žrtava trgovine ljudima, u skladu sa međunarodnim standardima i uz podršku UNICEF-a⁵².

Tabela broj 53¹: Broj identifikovanih žrtava i potencijalnih žrtava i trgovine ljudima za period: 01.01.2012-31.12.2018. godine;

GODINA:	BROJ IDENTIFIKOVANIH ŽRTAVA
2012.	9
2013.	1
2014.	2
2015.	3
2016.	3
2017.	4
2018	8
UKUPNO	30

Grafik broj 1⁵⁴: Broj identifikovanih žrtava i potencijalnih žrtava i trgovine ljudima za period: 01.01.2012-31.12.2018. godine;

⁵¹ ANEX 1- lista indikatora

⁵² Komitet za prava djeteta: Opšti komentar br. 6 o postupanju sa djecom bez pratnje ili razdvojenom djecom van njihove zemlje porijekla.

⁵³ Neobjavljeni podaci Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima

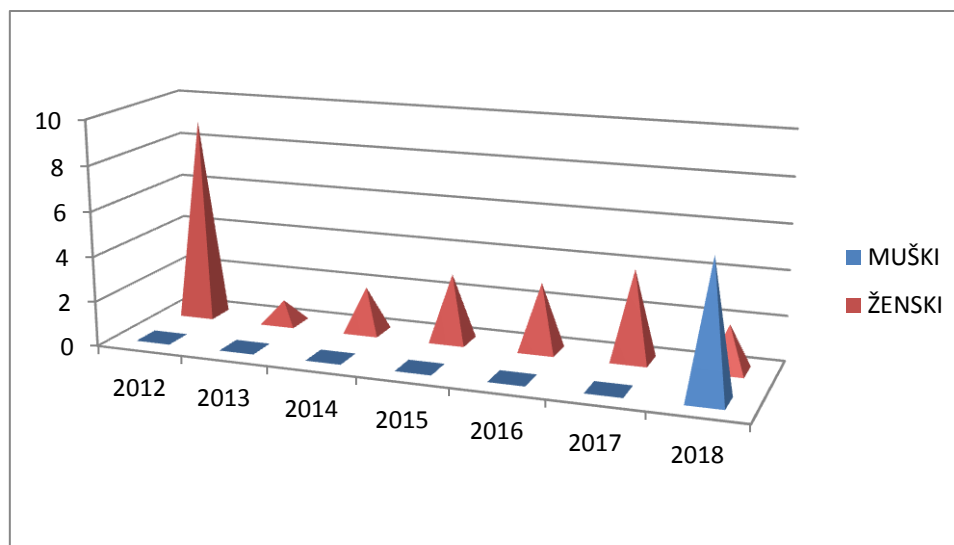
⁵⁴ Isto

Ukupan broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima u periodu od 01. 01. 2012. do 31.12. 2018. godine je 30, od čega 6 muškog i 24 ženskog pola (*Tabela broj 2*). Prethodna Strategija je uvela nov način pružanja pomoći žrtvama čime se postiglo da sve osobe, bez obzira da li su potencijalne ili stvarne žrtve trgovine ljudima, imaju jednak pristup uslugama.

Tabela broj 2⁵⁵: Broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima u odnosu na pol, period 01.01. 2012 - 31. 12. 2018. godine;

GODINA	MUŠKI	ŽENSKI	UKUPNO
2012.	0	9	9
2013.	0	1	1
2014.	0	2	2
2015.	0	3	3
2016.	0	3	3
2017.	0	4	4
2018	6	2	8
UKUPNO	6	24	30

Grafik broj 2: Broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima u odnosu na pol, period 01.01. 2012 - 31. 12. 2018. godine;

Kada je u pitanju dob potencijalnih žrtava veći je broj identifikovanih punoljetnih (17) u odnosu na broj maloljetnih žrtava (13). Međutim, u odnosu na period prije 2012. godine zabilježen je povećan broj identifikovanih maloljetnih žrtava trgovine ljudima (*Tabela broj 2*). Prosječna starost maloljetnih žrtava je 13 godina.

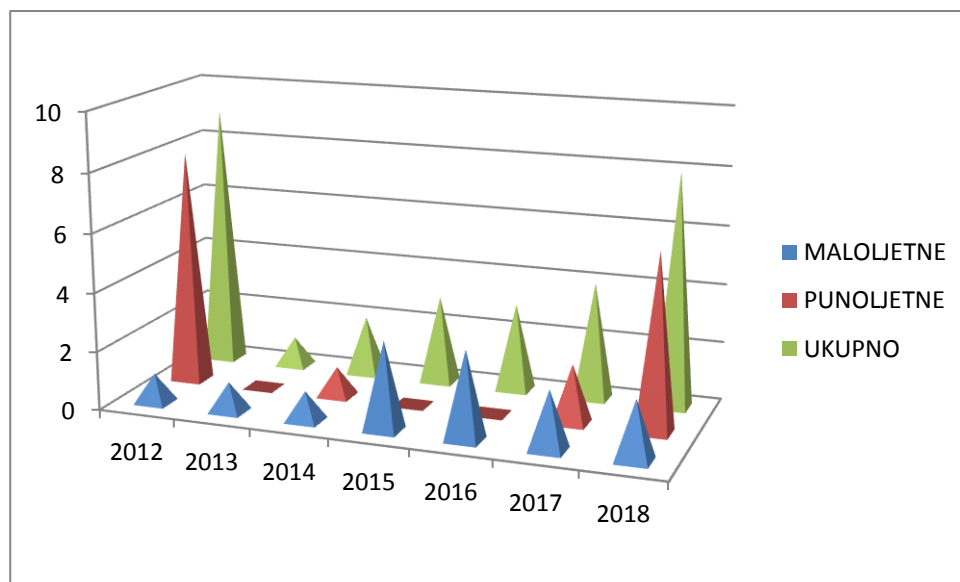
⁵⁵ Podaci dostupni na web sajtu Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima www.antitrafiking.mup.gov.me

Tabela broj 2⁵⁶: Broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima razvrstane na maloljetne i punoljetne u periodu 01.01. 2012 -31. 12. 2018. godine;

GODINA	MALOLJETNE	PUNOLJETNE	UKUPNO
2012.	1	8	9
2013.	1	0	1
2014.	1	1	2
2015.	3	0	3
2016.	3	0	3
2017.	2	2	4
2018	2	6	8
UKUPNO	13	17	30

Grafik broj 3: Broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima razvrstane na maloljetne i punoljetne u periodu 01.01. 2012 -31. 12. 2018. godine;

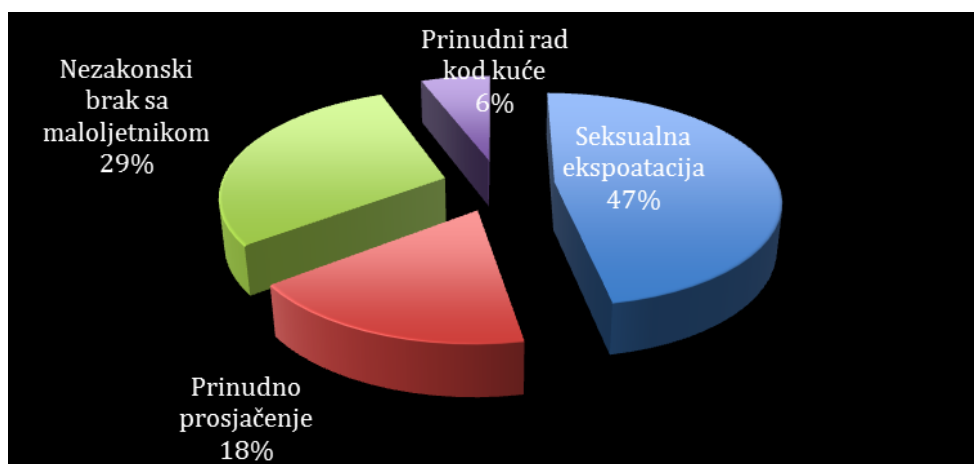

Najčešće identifikovani slučajevi trgovine ljudima bili su oblika seksualne eksploatacije (Grafik broj 4). Identifikacija žrtava trgovine ljudima radi prinudnog prosjačenja i prinudnih dječijih brakova je u porastu i do sada je identifikovano 11 slučajeva.

Kada su u pitanju zemlje porijekla žrtava, možemo reći da se skoro u polovini identifikovanih slučajeva radilo o (potencijalnim) žrtavama državljanima Crne Gore, dok su ostale zemlje porijekla uglavnom zemlje regiona (Srbija, Kosovo, Albanija).

⁵⁶ Neobjavljeni podaci Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima

Grafik broj 4⁵⁷: Broj identifikovanih žrtava prema obliku eksploatacije za period 01. januar 2012- 31. decembar 2018. godine;

SOS telefon za žrtve trgovine ljudima dostupan je 24 časa dnevno, 7 dana u nedelji, a njime upravlja NVO „Crnogorski ženski lobi“, koja se finansira iz budžetskih sredstava Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima. Zabilježen je porast broja poziva na nacionalnoj SOS liniji za trgovine ljudima. Najveći broj poziva zabilježen je 2015. godine, ukupno 553 (Tabela broj 3).

Pozivi su uglavnom bili informativnog karaktera. Ovo govori u prilog činjenici da je ova SOS linija već prepoznata u široj javnosti kao servis za dobijanje više informacija o problematici trgovine ljudima i eventualnu prijavu odođenih sumnji na postojanje djela. U periodu implementacije prethodne Strategije nije bilo identifikovanih slučajeva trgovine ljudima na osnovu istraživanja prijavljenih sumnji preko SOS linije.

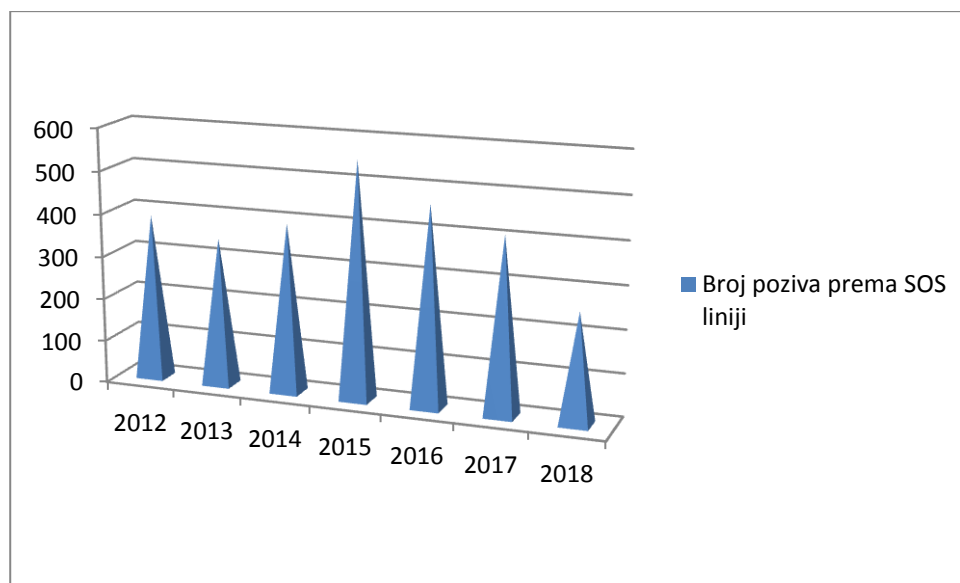
Tabela broj 3⁵⁸: Broj poziva prema nacionalnoj SOS liniji za žrtve trgovine ljudima za period 01.01.2012 - 31.12.2018. godine;

GODINA	Broj poziva prema SOS liniji
2012.	387
2013.	346
2014.	395
2015.	553
2016.	466
2017.	412
2018.	256
UKUPNO	2815

⁵⁷ Neobjavljeni podaci kojima raspolaže Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima.

⁵⁸ Neobjavljeni podaci nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima

Grafik broj 5⁵⁹: Broj poziva prema nacionalnoj SOS liniji u periodu od 01.01.2012. do 31.12. 2018. godine;

Aktivnosti iz Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012-2018. godine poboljšale su **sistem zaštite i pomoći žrtvama**. Strategija je doprinijela jačanju kapaciteta profesionalaca koji pružaju pomoć u zaštiti i reintegraciji žrtava, poboljšanju saradnje između relevantnih profesionalaca i organizacija civilnog društva, a istovremeno su poboljšane usluge koje stoje na raspolaganju žrtvama u Skloništu. Usvojeni su zakoni, podzakonska akta, memorandumu o saradnji na nacionalnom i regionalnom nivou kojima je poboljšana zaštita, pomoć i reintegracija žrtava i kod većine institucija afirmisan je pristup orijentisan na žrtvu. Sklonište za žrtve i potencijalne žrtve trgovine ljudima kojim upravlja NVO „Crnogorski ženski lobi“ nastavilo je svoj rad uz finansijsku podršku države. Centri za socijalni rad zaduženi su za pružanje psihosocijalne pomoći, imenovanje staratelja, izradu individualnih planova usluga i zaštite žrtava u saradnji sa drugim potpisnicima Sporazuma o međusobnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, kao i ocjenjivanje socio-ekonomskog statusa žrtve kao osnove za dodjelu jednokratne novčane pomoći koja je predviđena Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Pomoć žrtvama trgovine ljudima i potencijalnim žrtvama u Skloništu uključivala je i osposobljavanje za obavljanje određenih poslova koje će olakšati buduće zapošljavanje i ekonomsku nezavisnost i osnaživanje žrtava.

U dijelu **efikasnog krivičnog gonjenja**, Krivični zakonik je izmijenjen u skladu sa međunarodnim standardima. Takođe dato je uputstvo državnim tužiocima u osnovnim državnim tužilaštvima da u predmetima u kojima postoje indicije da bi se u konkretnom slučaju moglo raditi o trgovini ljudima postupaju hitno, bez odlaganja, da ih pažljivo razmotre i iste dostave na ocjenu višim državnim tužilaštvima ili Specijalnom državnim tužilaštvu.

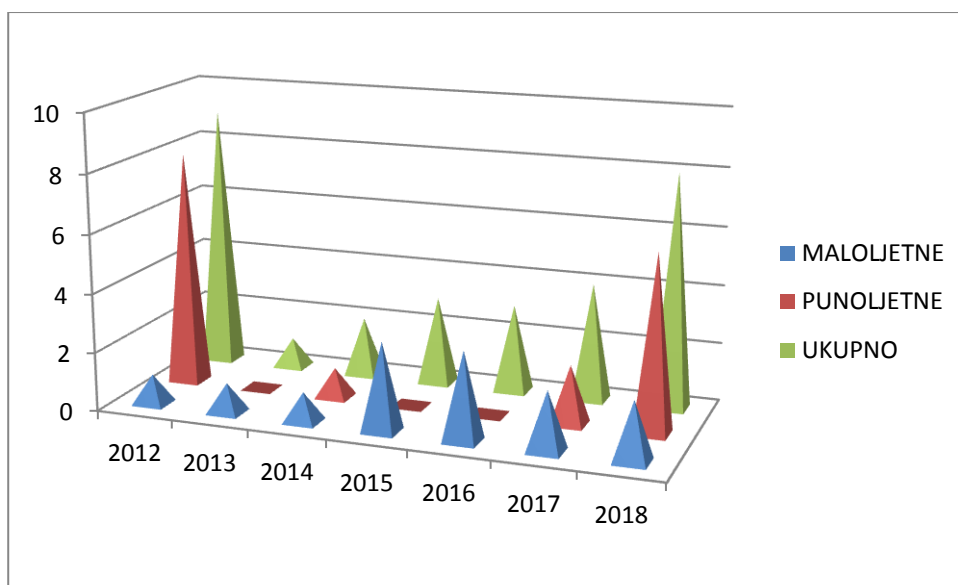
Prema podacima Uprave policije, u izvještajnom periodu vođeno je ukupno 15 istraga za krivično djelo iz člana 444 KZCG i to: tokom 2012. godine dvije, u 2013. tri, 2014. četiri, tokom 2016. i 2017. vođena je po jedna istraga, dok su u 2018. godini vođene tri istrage.

⁵⁹ Neobjavljeni podaci o broju poziva, sačinjeni na osnovu dnevnih mjesečnih i godišnjih izvještaja aktivnistkinja na SOS telefonu koje dostavljaju Nacionalnoj kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima.

Tabela broj 3⁶⁰: Broj istraga i broj podnešenih krivičnih prijava vođenih u odnosu na KD iz čl. 444 KZCG – trgovina ljudima po godinama u periodu 01. 01. 2012 -31.12.2018. godine;

	BR. ISTRAGA	BR. KRIVIČNIH PRIJAVA
2012.	2	2
2013.	3	0
2014.	4	2
2015.	1	0
2016.	1	0
2017.	1	0
2018	3	2
UKUPNO	15	6

Grafik broj 6: Broj istraga vođenih u odnosu na KD iz čl. 444 KZCG –trgovina ljudima po godinama u periodu 01. 01. 2012. -31.12.2018. godine

Što se tiče podnijetih krivičnih prijava za čl. 444 KZCG u toku 2012. godine podnijeta je 1 krivična prijava, tokom 2013. nije bilo podnešenih krivičnih prijava, u toku 2014. podnijete su 2, 2015, 2016, i 2017. godine nije bilo podnijetih krivičnih prijava, dok su u 2018. god. podnijete dvije krivične prijave. Značajno je napomenuti da je jedna krivična prijava koja je od strane Uprave policije podnijeta za KD silovanje u toku 2017. godine prekvalifikovana od strane tuzilastva i podignuta optužnica za KD trgovine ljudima iz člana 444 KZCG:

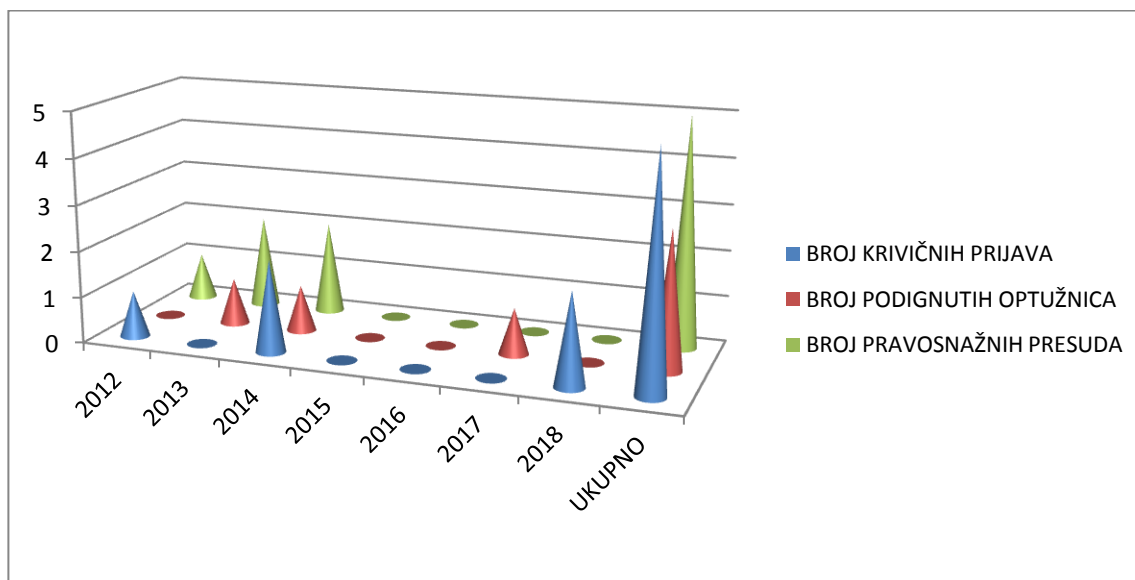
Kada je u pitanju broj podignutih optužnica za krivično djelo trgovina ljudima: jedna je podignuta u 2013. godini, jedna u 2014. i jedna u 2017. godini. Nadležni sudovi su donijeli ukupno 5 pravosnažnih presuda za krivično djelo trgovina ljudima iz člana 444 Krivičnog zakonika crne Gore (Tabela broj 4)). Kazne su se kretale u rasponu od dvije godine do šest godina i 10 mjeseci zatvora.

⁶⁰ Neobjavljeni podaci Uprave policije

Tabela broj 4⁶¹: Broj krivičnih prijava, optužnica i pravosnažnih presuda za krivično djelotrgovine ljudima u period od 2012. do 2018. godine

	BROJ KRIVIČNIH PRIJAVA	BROJ PODIGNUTIH OPTUŽNICA	BROJ PRAVOSNAŽNIH PRESUDA
2012.	1	0	1
2013.	0	1	2
2014.	2	1	2
2015.	0	0	0
2016.	0	0	0
2017.	0	1	0
2018.	2	0	0
UKUPNO	5	3	5

Grafik broj 7⁶²: Broj krivičnih prijava, optužnica i pravosnažnih presuda za krivično djelo trgovine ljudima u period od 2012. do 2018. godine:

U cilju poboljšanja bilansa ostvarenih rezultata u procesuiranju slučajeva trgovine ljudima, u okviru Uprave policije formiran je poseban **Odsjek za suzbijanje trgovine ljudima, krijumčarenja i ilegalnih migracija**. Na uočenu potrebu multisektorskog djelovanja na ovom planu krajem 2018. godine formiran je i **Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima**⁶³.

Međunarodna saradnja: Aktivnim radom nadležnih institucija u okviru ove strateške oblasti značajno je poboljšana regionalna i međunarodna saradnja Crne Gore potpisivanjem nekoliko Memoranduma o saradnji sa zemljama regiona⁶⁴ uspostavljanjem tijesne operativne saradnje i zajedničkih aktivnosti između agencija za sprovođenje zakona zemalja regiona, kao i aktivnim participiranjem predstavnika institucija u svim regionalnim i međunarodnim

⁶¹ Neobjavljeni podaci Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima

⁶² Neobjavljeni podaci Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima

⁶⁴ Protokol o saradnji sa Republikom Albanijom, dostupan na sajtu navedenom u Aneksu 2

Protokol o saradnji sa Republikom Kosovo, dostupan na sajtu navedenom u Aneksu 2

Sporazum o saradnji sa Republikomj Makedonijom, dostupan na sajtu navedenom u Aneksu 2

inicijativama koje se sprovode na ovom planu. Uspostavljanjem i redovno sastajanje mreže Nacionalnih koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima regiona značajno je poboljšana razmjena informacija i primjera dobre prakse u planiranju i sprovođenju državnih politika usmjerenih na borbu protiv ovog fenomena.

Uvođenjem bližih odredbi – pravnih instrumenata u Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima⁶⁵ stvorili su uslove za formiranje Zajedničkih istražnih timova od predstavnika tužilaštva i policije više država, radi sprovođenja zajedničkih istraga, prikupljanja dokaza i njihovo korišćenje pred nadležnim sudovima drugih zemalja. Na ovaj način Crna Gora je pokazala volju i institucionalnu spremnost za učešće u korišćenju ovog instrumenta, ali se očekuje njegovo češće korišćenje u narednom periodu. Od značaja je i saradnja sa INTERPOL-om, EUROPOL-om, SELEK centrom, SEEPAG-om i drugim organizacijama.

Koordinacija i partnerstvo: Koordinacija u sprovođenju aktivnosti na planu borbe protiv trgovine ljudima u nontinuitetu se unapređuje što je doprinijelo uspostavljanju sveobuhvatnijeg odgovoru na problem trgovine ljudima. Partnerstvo sa međunarodnim organizacijama koje su u velikoj mjeri podržale aktivnosti iz ove Strategije, kao što su OEBS, UNICEF, IOM i UNODC je značajno unaprijeđeno i promovisano u praksi. Uspostavljena su naročito kvalitetna partnerstva sa sektorom civilnog društva i privatnim sektorom.

---

⁶⁵ "Službeni list CG", br. 4/2008 i 36/2013.

IV PREOSTALI IZAZOVI I PREPORUKE ZA DALJE DJELOVANJE

Uprkos uspješnoj i posvećenoj implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018.god., i dalje postoje određeni izazovi i oblasti koje se mogu unaprijediti. U nastavku su prikazani izazovi i iznijete preporuke koje su služile kao orijentir prilikom izrade Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. godine, kao i pratećih akcionih planova.

Prevenција i edukacija

Prevenција:

Praćenjem regionalnih i međunarodnih trendova ispoljavanja ove pojave, kao i analizom statističkih pokazatelja na nivou države uočeno je da su mladi ljudi, posebno djeca bez roditeljskog staranja, djeca sa smetnjama i teškoćama u razvoju, odnosno lica sa invaliditetom, djeca sa poremećajem u ponašanju, djeca i odrasli zbog zloupotrebe alkohola, droga ili drugih opojnih sredstava, kao i djeca i odrasli ako postoji opasnost da će postati žrtve ili ako jesu žrtve zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije, radnici angažovani na povremenom i privremenom radu, ilegalni migranti, stranci koji traže međunarodnu zaštitu, posebno osjetljive kategorije kada je problematika trgovine ljudima u pitanju.

Stoga je u narednom periodu potrebno nastaviti sa jačanjem preventivnih i edukativnih aktivnosti usmjerenih na ove kategorije, a u cilju otklanjanja mogućnosti da postanu žrtve nekog od oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima. Takođe, potrebno je nastaviti sa sprovođenjem kampanja usmjerenih na jačanje nivoa svijesti javnosti u odnosu potencijalne korisnike usluga žrtava. Istovremeno, neophodno je nastaviti sa sprovođenjem kampanja namijenjenih široj javnosti i ciljanoj javnosti sa ciljem jačanja svijesti i otpornosti u odnosu na fenomen trgovine ljudima, bezbjedno korišćenje internet komunikacija i društvenih mreža. Takođe, potrebno je nastaviti sa sprovođenjem ciljanih kampanja posebno u romskim i egipćanskim zajednicama u smislu jačanja njihove otpornosti u odnosu na sve pojavne oblike ovog krivičnog djela sa posebnim akcentom na sklapanje nedozvoljenog braka i prosjačenje djece.

Potrebno je nastaviti u kontinuitetu realizovati kampanje koje će učiniti bolju vidljivost SOS telefona za žrtve trgovine ljudima.

Preporuke:

- Sprovesti istraživanje o nivou svijesti javnosti na početku implementacije Strategije i na kraju implementacije Strategije;
- Nastaviti kampanje za podizanje svijesti, posebno usmjerene na djecu i adolescente u odnosu na prisilno prosjačenje, dječije brakove i seksualno iskorišćavanje putem interneta;
- Organizovati radionice za migrante, iregularne migrante, strance koji traže međunarodnu zaštitu i izbjeglice, sa fokusom na trgovinu ljudima u svrhu radne i seksualne eksploatacije;
- Nastaviti saradnju sa Zavodom za školstvo i u okviru programa „Prevenција trgovine ljudima kroz obrazovni sistem“ razviti temu vezanu za bezbjedno

korišćenje interneta u svrhu prevencije potencijalnih rizika u kontekstu trgovine ljudima;

- Poboljšati upis romske djece u registar rođenih kroz veće angažovanje mobilnih timova;
- Pratiti i analizirati trendove u zajednici Roma i Egipćana u vezi sa dječjim brakovima;
- Osnajivanje rizičnih grupa za uključivanje u obavezan obrazovni sistem, a posebno djece romske i egipćanske populacije;
- Osmisliti dodatne obuke za medije o odgovornom izvještavanju u vezi sa trgovinom djecom i pripremiti priručnik o medijskom izvještavanju o trgovini ljudima;
- Nastaviti edukovanje nastavnika o trgovini ljudima;
- Osmisliti otvoreni dan za škole u okviru kojeg bi policijski službenici, predstavnici nevladinih organizacija i Institucije zaštitnika ljudskih prava i sloboda realizovali predavanja o odabranoj temi o trgovini ljudima;
- Organizovati radionice za turističke poslenike o sprečavanju trgovine ljudima u turističkoj sezoni, kao i izradu i distribuciju promotivnih materijala sa SOS telefonom za žrtve trgovine ljudima;
- Raditi na kampanjama za smanjenje potražnje za svim oblicima trgovine ljudima;
- Osmisliti i realizovati kampanju namijenjenu korisnicima usluga zrtava trgovine ljudima;

Edukacija:

Usljed kadrovskih promjena u institucijama te promjena trendova trgovine ljudima potrebno je u kontinuitetu nastaviti sa organizovanjem sistemskih obuka za predstavnike svih institucija uključenih u borbu protiv trgovine ljudima i to kroz više modula koji bi bili usmjereni na prevenciju, prepoznavanje potencijalnih žrtava, inicijalno upućivanje, zaštitu, krivično gonjenje i reintegraciju.

Međutim, potrebno je u kontinuitetu unapređivati i kvantitativni i kvalitativni aspekt obuka. U smislu kvantiteta, važno je praviti periodične analize i u skladu sa njima donositi planove i programe obuka. U kvalitativnom smislu potrebno je konstantno raditi na unapređenju programa obuka, u pravcu stepenovanja (osnovni, napredni i profesionalni nivo obuka), prilagođavanju specifičnih programa obuka za pojedine kategorije zaposenih, sa akcentiranjem određenih segmenata samog fenomena, kao i jačanju kapaciteta trenera koji realizuju treninge na ovu temu. Istovremeno, od značaja je što češće angažovanje praktičara kao predavača na obukama, kako bi se omogućila praktična analiza konkretnih slučajeva iz prakse⁶⁶. Posebno je važno voditi računa o rodnoj dimenziji obučenog kadra⁶⁷, o podjednako zastupljenosti obuka na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i obezbijedivanju razmjene iskustava sa profesionalcima kroz učešće na obukama realizovanim na regionalnom i međunarodnom nivou.

Budući da je obuka jedan od načina za unapređivanje bilansa ostvarenih rezultata na planu identifikacije, istraživanja i procesuiranja slučajeva trgovine ljudima od posebne važnosti jeste

⁶⁶ Preporuke sa Ekspertske misije EU (TAIEX o sprečavanju trgovine ljudima identifikacija, istraga i krivično gonjenje ID: JHA IND/EXP 65477, 26-30. mart 2018. godine);

⁶⁷ Isto

osmišljavanje i realizacija zajedničkih programa obuke od strane JU Policijske akademije i Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu namijenjen glavnim akterima borbe protiv trgovine ljudima koji bi podrazumijevao kao obavezan segment analizu konkretnih slučajeva iz prakse od strane profesionalaca koji su radili na istom (službenici policije, tužilaštva, sudstva, NVO sektora, kao i predstavnici EUROPOL-a, INTERPOL-a, EUROJUST-a).⁶⁸

Od značaja je takođe unaprijediti i program specijalizovane obuke za policijske službenike i tužioce koji rade na slučajevima trgovine ljudima (napredni kursevi) koji bi se bazirali na analizi konkretnih slučajeva iz prakse, sa posebnim akcentom na specifičnosti traumatskog stanja u kome se nalaze žrtve trgovine ljudima, specifičnostima uzimanja iskaza od ovih osoba, posebno kada su u pitanju žene i djeca⁶⁹, vođenje finansijskih istraga, oduzimanje imovine stečene krivičnim djelom, primjenom specijalnih istražnih tehnika, indikatorima koji ukazuju na to da je neka osoba žrtva ovog krivičnog djela, specifičnostima prava žrtava na zaštitu, nadoknadu štete.

Istovremeno potrebno je realizovati ciljne obuke profesionalaca od kojih se očekuje preliminarna identifikacija žrtava trgovine ljudima u odnosu na indikatore za prepoznavanje žrtava, kao i procedure i modele upućivanja (Nacionalni referalni mehanizam) i nastaviti sa sprovođenjem obuka za socijalne i zdravstvene radnike u cilju jačanja i efikasnosti nacionalnog referalnog mehanizma⁷⁰. Istovremeno, budući da Crna Gora sve više postaje atraktivna turistička destinacija, popularna destinacija za turizam, uključujući turizam na visokom nivou a samim tim i poželjna destinacija za zapošljavanje sezonske radne snage, te da je primijećeno i povećanje broja ilegalnih migranata i stranaca koji traže međunarodnu zaštitu potrebno je poseban akcenat staviti na obuke predstavnika granične policije, inspekcijских službi, lokalne policije u turističkim područjima kao i zaposlenih u Prihvatilištu za strance, Centru za prijem stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, volontera Crvenog krsta.

Takođe, važno je nastaviti sa edukacijama predstavnika lokalnih samouprava, lokalnih parlamenata, diplomatsko-konzularnog osoblja kao i predstavnika oružanih snaga Vojske Crne Gore koji se upućuju u misije u inostranstvo. Ono što u prethodnom periodu nije realizovano a od posebne je važnosti jeste i edukacija policije opšte nadležnosti zbog specifičnosti uloge koje imaju u društvu i značajnom mogućnosti doprinosa borbi protiv trgovine ljudima.

Preporuke:

- Realizovati obuku za trenere na temu trgovine ljudima o načinima predstavljanja obuke, odabiru slučajeva, videa/filma⁷¹;
- Nastaviti sa edukacijom i obukom policijskih službenika, tužilaca, sudija, stručnih radnika iz centara za socijalni rad, predstavnika civilnog sektora i predstavnika opština, posebno o uticaju trgovine ljudima na ljudska prava, identifikaciji i krivičnom gonjenju, sa posebnim akcentom na značaj multisektorskog pristupa i saradnje sa civilnim sektorom u borbi protiv ovog fenomena;
- Razviti plan i program za trgovinu ljudima tokom inicijalne obuke na Policijskoj akademiji i u Centru za obuku nosilaca pravosudne funkcije⁷²;

⁶⁸ Isto

⁶⁹ isto

⁷⁰ Isto

⁷¹ Isto

⁷² Isto

- Uspostaviti specijalnu kontinuiranu obuku o trgovini ljudima, za policijske službenike koji rade na slučajevima trgovine ljudima (napredni kursevi) i to na konkretnim slučajevima⁷³.
- Realizovati obuke za prezentovanje indikatora za prepoznaanje žrtava trgovine ljudima i kreirati set pitanja za okvirni intervju za predstavnike policije u cilju kvalitetnog intervjuisanja potencijalnih žrtava trgovine ljudima⁷⁴;
- Intezivirati obuke koje se odnose na praćenje, lociranje, blokiranje, konfiskovanje, dijeljenje i vraćanje imovine stečene na račun trgovine ljudima;⁷⁵
- Realizovati obuke u odnosu na specifičnosti uzimanja iskaza od žena i od djece žrtava trgovine ljudima;
- Razviti on-line bazu podataka u pogledu materijala za obuku namijenjenih Policijskoj akademiji i Centru za obuku nosilaca pravosudne funkcije;
- Realizovati konkretnu obuku u pogledu prezentacije elemenata zloupotrebe ranjivog položaja, naročito manjina;
- Realizovati obuku socijalnih i zdravstvenih radnika, kao i onih lica koji prvi pružaju pomoć žrtvama trgovine ljudima⁷⁶;
- Osmisliti specifičnu obuku za sudije i tužioce na temu dječije prosjačenje, dječiji brak i trgovinu ljudima;
- Osmisliti specifičnu obuku o prevenciji dječijih brakova i trgovini ljudima za nevladine organizacije koje rade u oblasti trgovine ljudima;

Identifikacija žrtava

Identifikacija žrtava trgovine ljudima i dalje ostaje izazov, obzirom na mali broj identifikovanih slučajeva. Stoga postoji potreba za daljim unapređenjem mehanizama identifikacije žrtava trgovine ljudima.

U cilju stvaranja prostora za kvalitetniju identifikaciju potencijalnih žrtava trgovine ljudima potrebno je sprovesti pojačane operativne aktivnosti na istraživanju pojava: sklapanja nedozvoljenih brakova, prosjačenja djece na ulicama, krugovima prostitucije u turističkim područjima, uključujući luksuzna turistička naselja, kao i među ilegalnim migrantima i strancima koji traže međunarodnu zaštitu. Od posebnog je značaja jača kontrola privremenih boravaka stranaca, ugostiteljskih objekata, hotelskih i drugih turističkih naselja, kazina, restorana kao i objekata koji zapošljavaju sezonsku radnu snagu uz izricanje rigoroznijih sankcija za one koji krše prava zaposlenih.

Takođe, potrebno je jačati multidisciplinarnost u realizaciji operativnih akcija na terenu kako bi se djelovanjem iz više segmenata (inspekcijskog, policijskog i sl.) povećala mogućnost uočavanja indikatora za žrtve trgovine ljudima i samim tim poboljšala i sama identifikacija. Istovremeno i povezivanje predstavnika istražnih organa sa civilnim sektorom na nacionalnom i lokalnom nivou.

Uočena je i potreba za uspostavljanjem specijalizovanog multisektorskog tijela za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, koji će omogućiti da se težište identifikacije žrtava

⁷³ Isto

⁷⁴ Isto

⁷⁵ Isto

⁷⁶ Isto

prebaci sa krivičnog gonjenja na aspekt ljudskih prava. Rad ovog tima potrebno je osloniti na posebno izrađenu proceduru za identifikaciju žrtava koja u sebi obavezno sadrži listu indikatora⁷⁷.

Preporuke:

- Sprovoditi detaljne analize o razlozima problema vezanih za identifikaciju žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima;
- Nastaviti aktivnosti u vezi sa dječijim prosjačenjem i dječijim brakovima i posvetiti posebnu pažnju djeci na ulici, djeci iz RE zajednica i maloljetnicima bez pratnje;
- Jačati kapacitete stručnih radnika centara za socijalni rad, službenika granične policije i medicinskog osoblja za identifikaciju žrtava trgovine ljudima;
- Povećati kapacitete Odsjeka za borbu protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima posebno vodeći računa na proporcionalnu zastupljenost žena;
- Jačati kapacitete organizacija civilnog društva koje rade u oblasti trgovine ljudima, posebno u romskim zajednicama, kao i zajednicama u kojima borave ili su smješteni ilegalni migranti i stranci koji traže međunarodnu zaštitu;
- Usvojiti formalne procedure za identifikaciju žrtava na osnovu standarda ljudskih prava;
- Proširiti spektar stručnjaka uključenih u inicijalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima.

Krivično gonjenje i istraga

Imajući u vidu da je protekli period obilježio mali broj procesuiranih slučajeva po osnovu člana 444 KZCG -Trgovina ljudima, inicirane su ekspertske misije⁷⁸ koje su imale za cilj da detaljno sagledaju situaciju i daju preporuke za planiranje i realizaciju konkretnih aktivnosti na poboljšanju bilansa ostvarenih rezultata kada je ovaj segment borbe protiv trgovine ljudima u pitanju.

Uočena je potreba za uspostavljanjem tijela koje će multisektorski djelovati i omogućiti bolju povezanost istražnih i pravosudnih organa u identifikaciji i istraživanju slučajeva trgovine ljudima. Ovo tijelo je formirano krajem 2018. godine (Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima)⁷⁹. Međutim potrebno je dodatno raditi na definisanju načina rada donošenju pravilnika o radu predmetnog tijela koji bi bliže odredio način rada, uloge i odgovornosti samih članova. Istovremeno potrebno je usmjeriti napore na jačanju kapaciteta njegovih članova i njihovo bolje povezivanje sa sličnim tijelima koja su formirana u zemljama regiona.

⁷⁷ Isto

⁷⁸ Ekspertska misija TAIEX-a o sprečavanju trgovine ljudima: Identifikacija, istraga i krivično gonjenje ID: JHA IND/EXP 65477, 26-30. mart 2018. godine), autori: Caroline Charpentier, Sudija, Regionalni ekspert za sprečavanje trgovine ljudima i druge srodne aktivnosti i djela, Francuska, G-din Thierry Pons Prvi potpredsjednik tužitelja, Bordo, Regionalno tužilaštvo, Francuska Olivier-Charles Pitt Potpukovnik, Zamjenik šefa Odjeljenja za kriminalistiku u Lionu, Francuska; I Ambasada SAD u Crnoj Gori, Brza procjena aktivnosti organa za sprovođenje zakona u borbi protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori Autori: INL eksperti Ruth Rosenberg i Heath Thomas;

⁷⁹ Sastav i nadležnosti Operativnog tima obrazložene su u poglavlju Institucionalni okvir

Uočena je i potreba za specijalizacijom tužioca koji će postupati u slučajevima trgovine ljudima i uspostavljanjem jače saradnje sa Odsjekom za suzbijanje privrednog kriminala koji funkcioniše u okviru Uprave policije u smislu sprovođenja kriminalističke i uporedne finansijske istrage. Takođe, potrebno je raditi na jačanju njihovih kapaciteta u prepoznavanju povezanosti trgovine ljudima sa krivičnim djelima pranje novca, korupcija i opsegom mogućnosti koju ovakav model može imati u prikupljanju materijalnih dokaza za njegovo procesuiranje.

Istovremeno potrebno je unaprijediti istraživanje slučajeva dječijeg prosjačenja na način što će se, umjesto na roditelje djece, dodatna pažnja usmjeravati na identifikaciju organizovanih kriminalnih grupa uključenih u organizovanje i profitiranje od dječije eksploatacije.

U smislu smanjenja mogućnosti da usljed nedostatka dokaza određeni događaj bude kvalifikovan kao krivično djelo trgovina ljudima iz člana 444 KZCG, isti bude kvalifikovan kao krivična djela posredovanje u vršenju prostitucije, član 210 KZCG; zlostavljanje i zanemarivanje maloljetnog lica, član 2015 KZCG, vanbračna zajednica sa maloljetnim licem, član 216 KZCG i sl, potrebno je uraditi komparativnu analizu ovih krivičnih djela koja bi uključila i pregled pravosnažnih sudski presuda i dala preporuke za eventualno djelovanje da li u smislu određenih izmjena zakonodavstva ili u kreiranju programa za bolje razumijevanje postojećih rješenja.

Preporuke:

- Uvesti mjere za senzibilisanje tužilaca i sudija u odnosu na stanje u kom se nalazi žrtva, preživljenu traumu, kao i u odnosu na prava žrtava, posebno kada su u pitanju djeca;
- Obezbijediti specijalizovanu obuku za specijalnu policijsku jedinicu za finansijski kriminal i tužioce radi povećanja finansijskih istraga i oduzimanja imovine stečene kriminalnom djelatnošću;
- Jačati model saradnje institucija nadležnih za efikasno krivično gonjenje i procesuiranje KD trgovine ljudima.
- Uvesti mjere/obuke kako bi se osiguralo da se djelo trgovina ljudima ne kvalifikuje kao srodna krivična djela;

Podrška, zaštita i reintegracija

Iako je u prethodnom periodu identifikovan napredak kada je u pitanju oblast zaštite žrtava trgovine ljudima primijećena je i potreba za kontinuiranim radom na unapređenju postojećih i kreiranju novih modela, posebno kada je u pitanju dugoročna integracija odnosno reintegracija žrtava u društvo. U tom smislu potrebno je intezivirati saradnju sa Zavodom za zapošljavanje u cilju poboljšavanja mogućnosti njihovog zaposlenja i sticanja ekonomske nezavisnosti. Takođe, potrebno je unaprijediti posebne mjere zaštite za djecu žrtve i potencijalne žrtve trgovine ljudima u smislu obezbjeđivanja njihovih najboljih interesa i u skladu sa tim razvijati usluge alternativnog smještaja, kao i ojačati nivo uključenosti lokalne samouprave u aktivnostima zaštite.

Istovremeno, važno je osigurati da svi pružaoci usluga imaju licencu za pružanje usluga žrtvama trgovine ljudima, obezbijediti da žrtve krivičnog djela trgovine ljudima budu

informisane o svim pravima koja im stoje na raspolaganju i osigurati njihovo nekažnjavanje za djela koja su učinile kao žrtve.

Potrebno je mehanizme zaštite žrtava i svjedoka tokom sudskog postupka, posebno kada je u pitanju korišćenje audio-vizuelne opreme namijenjene za saslušavanje. Istovremeno, potrebno je raditi na informisanju žrtve o svim pravima koja joj pripadaju, posebno o mogućnostima podnošenja zahtjeva za naknadu štete koja joj u skladu sa postojećim mogućnostima stoji na raspolaganju. Nadalje potrebno je osigurati bolju obučenost predstavnika službi za pomoć žrtvama koje funkcionišu u okviru sudova o specifičnosti stanja u kom se nalazi žrtva ovakvog krivičnog djela.

Preporuke:

- Obezbijediti dugoročni plan za žrtve i potencijalne žrtve koji uključuje zapošljavanje i smještaj;
- Obezbijediti podsticajne mjere za poslodavce kao što je oslobađanje od poreza za dugoročno zapošljavanje žrtava trgovine ljudima;
- Unaprijediti mehanizam praćenja reintegriranih žrtava, domaćih i stranih, posebno ukoliko se radi o djeci;
- Povećati kapacitete Skloništa, naročito kako bi se bolje prilagodilo djeci;
- Osigurati korišćenje audio-vizuelne opreme u svim sudovima radi sprečavanja ponovne viktimizacije žrtava i svjedoka, posebno kada su u pitanju djeca.
- Obezbijediti učešće specijalizovanih stručnjaka koji nisu pravnici u sudovima i tužilaštvima koji će raditi sa žrtvama (psiholog, socijalni pedagog i slično).

Međunarodna saradnja

Od posebnog je značaja nastaviti aktivnosti na uspostavljanju procedura za službeni kontakt sa relevantnim licima u cilju poboljšanja efikasnosti procesa identifikacije, krivičnog gonjenja počilaca i sistema za razmjenu podataka sa drugim zemljama, što je predviđeno prethodnom Strategijom, ali nije u potpunosti ispunjeno. Takođe, identifikovano je da postoji potreba za nastavkom uspostavljanja saradnje sa zemljama porijekla žrtava trgovine ljudima koje su identifikovane u Crnoj Gori, ali i dalje inteziviranje saradnje sa zemljama Evropske unije.

Od značaja je dalji rad na unapređenju saradnje između agencija za sprovođenje zakona u Crnoj Gori i evropskih agencija poput EUROPOL-a i EUROJUST-a radi unapređenja aktivnosti i saradnje policije i pravosudnih organa u skladu sa EU standardima. U ovoj oblasti značajan resurs jesu oficiri za vezu. Potrebno je raditi na uspostavljanju (JIT) kao veoma korisne alatke za procesuiranje slučajeva trgovine ljudima koji imaju prekogranični karakter.⁸⁰

Takođe, potrebno je jačati postojeće i razvijati nove mreže saradnje između profesionalaca koji djeluju na planu borbe protiv trgovine ljudima u cilju razmjene iskustava i primjera

⁸⁰ Ekspertska misija TAIEX-a o sprečavanju trgovine ljudima: Identifikacija, istraga i krivično gonjenje ID: JHA IND/EXP 65477, 26-30. mart 2018. godine),

dobre prakse i aktivno učešće u svim regionalnim i međunarodnim inicijativama na ovom planu.

Preporuke:

- Nastaviti aktivnosti na jačanju saradnje sa drugim zemljama u cilju poboljšanja efikasnosti procesa identifikacije i krivičnog gonjenja počilaca;
- Uspostaviti sistem za razmjenu podataka o trgovini ljudima sa drugim zemljama, posebno podataka koji se odnose na identifikaciju žrtava, pružanje pomoći i organizacije dobrovoljnog povratka u zemlju porijekla ili u treću zemlju, kao i razmjenu podataka potrebnih za procesuiranje slučajeva;
- Uspostaviti bolju saradnju sa najčešćim zemljama porijekla žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori i intenzivirati saradnju sa zemljama EU i međunarodnim organizacijama koje rade na području trgovine ljudima.
- Osigurati operacionalizaciju zajedničkih istražnih timova kroz iniciranje istraga i zajedničkih aktivnosti obuke;

Koordinacija i partnerstvo

Budući da složenost borbe protiv trgovine ljudima podrazumijeva neophodnost učešća velikog broja institucija različite nadležnosti, te da je njihova međusobna saradnja od neprocjenjive važnosti, neophodno je nastaviti sa jačanjem sistema koordinacije i monitoringa njihovih aktivnosti, jačanjem vertikalne koordinacije u okviru pojedinih službi na lokalnom i nacionalnom nivou.

Od posebnog značaja jeste konstantan rad na održavanju uspostavljenih i jačanju novih partnerstava sa organizacijama civilnog društva i međunarodnim organizacijama, u svim segmentima borbe protiv trgovine ljudima, ali i u dijelu kreiranja politika i aktivnosti, kao i njihovom sprovođenju.

Takođe, potrebno je nastaviti sa redovnom analizom djelovanja državnih institucija, nevladinih i međunarodnih organizacija na ovom planu, te podatke i analize koji nastanu kao rezultat navedenog učiniti dostupnim javnosti.

Što se tiče monitoringa i izvještavanja, primijećeno je da nedostaje kvalitativno izvještavanje za razliku od kvantitativnog izvještavanja, što je potrebno unaprijediti u naredenom periodu.

Preporuke:

- Unaprijediti koordinaciju između institucija u cilju poboljšanja identifikacije i zaštite žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima;
- Uvesti indikatore rezultata i uticaja za olakšano praćenje i evaluaciju;
- Uspostaviti kvalitativno izvještavanje koje se bazira na ispunjenosti definisanih indikatora uticaja i rezultata;

V STRATEŠKE SMJERNICE ZA PERIOD 2019-2024. GODINE

Ključni strateški prioriteti Crne Gore na planu borbe protiv trgovine ljudima ogledaju se u aktivnostima utvrđenim u ovoj Strategiji. Od presudnog značaja za identifikaciju prioriteta je to što Strategija obezbjeđuje pristup fokusiran na žrtve, što je u korelaciji sa ciljem obezbjeđivanja efikasnog krivičnog gonjenja počilaca KD trgovine ljudima. Takođe je prepoznato da djeca koja su žrtve trgovine ljudima zbog svoje ranjivosti, zahtijevaju visok stepen zaštite, što takođe predstavlja ključni fokus ove Strategije.

S obzirom na gore navedenu situaciju, postignuća i preostale izazove, Vlada Crne Gore je, u partnerstvu sa međunarodnim i nevladinim organizacijama, zajednički formulisala sljedeću viziju, misiju i ciljeve za period od 2019. do 2024. godine:

Vizija:

Pravedno, humano, rodno senzibilisano i osnaženo društvo koje štiti ljude od svih oblika trgovine ljudima

Misija:

Crna Gora je posvećena održavanju transparentnih, odgovornih i proaktivnih inicijativa protiv trgovine ljudima u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava.

Strateški cilj:

Do 2024. godine, država će unaprijediti efikasnost i funkcionalnost sistema radi prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu.

Do 2024. godine, država će unaprijediti efikasnost istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja u skladu sa krivičnim zakonodavstvom Crne Gore.

VI STRATEŠKI CILJEVI I KONKRETNI ZADACI

Strateška oblast 1. Prevencija trgovine ljudima

Operativni cilj: Unaprijediti preventivne aktivnosti i učešće svih aktera na državnom nivou u njihovom sprovođenju

Ključne mjere:

- **Ključna mjera 1.1:** Unaprijediti znanja svih profesionalca i predstavnika nevladinog sektora koji su u kontaktu/mogu doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima u odnosu na identifikaciju, upućivanje i zaštitu žrtava i krivično gonjenje počinitelaca
- **Ključna mjera 1.2:** Nastaviti sa podizanjem nivoa svijesti u svim segmentima društva i podržati napore da se smanji potražnja za uslugama žrtava trgovine ljudima
- **Ključna mjera 1.3:** Smanjiti osjetljivost ranjivih grupa kroz podršku projektima za njihovo osnaživanje
- **Ključna mjera 1.4:** Unaprijediti sistem za prikupljanje podataka, kao i sprovođenje istraživanja o promjeni trendova kod trgovine ljudima
- **Ključna mjera 1.5:** Unaprijediti znanje o rizicima i posljedicama od dječije pornografije i drugih vidova seksualne eksploatacije, kao i od zlostavljanja djece putem informacionih i komunikacionih tehnologija

Strateška oblast 2. Zaštita žrtava trgovine ljudima

Operativni cilj 2: Unaprijediti identifikaciju žrtava trgovine ljudima i kvalitet zaštite i pomoći prilikom njihove društvene reintegracije

Ključne mjere:

- **Ključna mjera 2.1:** Unaprijediti identifikaciju žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima među ranjivim grupama
- **Ključna mjera 2.2:** Osigurati efikasnije funkcionisanje mehanizama za nadoknadu štete žrtvama
- **Ključna mjera 2.3:** Unaprijediti kvalitet zaštite i pomoći žrtvama trgovine ljudima u njihovoj društvenoj reintegraciji
- **Ključna mjera 2.4 :** Unaprijediti zaštitu žrtava tokom krivičnog postupka sa posebnim akcentom na djecu

Operativni cilj 3. Osnažiti kapacitet organa za krivično gonjenje trgovine ljudima, radi efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga.

Ključne mjere:

- **Ključna mjera 3.1:** Obezbijediti proaktivniji pristup djelovanja policije i tužilaštva u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima
- **Ključna mjera 3.2:** Nastaviti sa harmonizacijom odredbi nacionalnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv trgovine ljudima sa međunarodnim i EU standardima
- **Ključna mjera 3.3:** Stvaranje veza između organa za sprovođenje zakona u Crnoj Gori i agencija u Evropi poput Europolu i Eurojusta u cilju razvoja policijskih praksi i saradnje u pravosuđu, u skladu sa EU standardima
- **Ključna mjera 3.4:** Osigurati operacionalizaciju zajedničkih istražnih timova kroz pokretanje istraga i zajedničkih aktivnosti obuka
- **Ključna mjera 3.5:** Osnažiti kapacitete u pravosuđu radi postizanja efikasnog krivičnog gonjenja i efikasnije identifikacije i oduzimanja imovine stečene kriminalom djelatnoću

Operativni cilj 4: Ojačati koordinaciju i partnerstvo između brojnih različitih aktera u ovoj oblasti, iz svih sektora društva na nacionalnom i međunarodnom nivou i promovisati umrežavanje

Ključne mjere

- **Ključna mjera 4.1:** Jačati saradnju i koordinaciju relevantnih institucija i organizacija nadležnih za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima i pružanje pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima
- **Ključna mjera 4.2:** Jačati strateška partnerstava i saradnju sa civilnim i privatnim sektorom
- **Ključna mjera 4.3:** Jačati strateška partnerstava na regionalnom i međunarodnom nivou

VII INDIKATORI UČINKA

OPERATIVNI CILJ	INDIKATOR UČINKA	
	POČETNO STANJE	INDIKATOR UČINKA
1.Unaprijediti preventivne aktivnosti i učešće svih aktera na državnom nivou u njihovom sprovođenju	Do sada nije vršeno istraživanje o stepenu znanja šire javnosti o fenomenu trgovine ljudima.	Utvrđena početna vrijednost na početku implementacije Strategije i povećano znanje šire javnosti o trgovini ljudima za 10% do 2024. godine
	U periodu 2012 – 2018. godine bilo je ukupno 2815 poziva prema SOS liniji za žrtve trgovine ljudima	Povećan broj poziva prema nacionalnoj SOS liniji za žrtve trgovine ljudima za 10% do 2024. godine;
	U periodu od 2012 – 2018. godine u tri slučaja prijava o postojanju sumnje da se radi o potencijalnoj žrtvi trgovine ljudima nije bila upućena od strane Uprave policije	Broj preliminarne identifikacije i upućivanja žrtava trgovine ljudima od strane predstavnika organa koji se ne bave krivičnim gonjenjem povećan za 50 % slučajeva do 2024. godine
2.Unaprijediti identifikaciju žrtava trgovine ljudima i kvalitet zaštite i pomoći prilikom njihove društvene reintegracije	U Crnoj Gori trenutno postoji jedan pružalac usluge koji ima licencu za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite za uslugu smještaja u prihvatilištu – skloništu (JU Dječji dom “Mladost” u Bijeloj). Postoje tri licencirana pružaoca usluga za pružanje usluge SOS telefon	Pružaoци usluga iz oblasti socijalne i dječje zaštite imaju licencu za obavljanje te djelatnosti u 100% slučajeva.
	U Crnoj Gori trenutno ne postoji uspostavljen sistem za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima	Uspostavljen sistem za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima i obezbijeđena dodjeljivanje statusa žrtvi trgovine ljudima na osnovu standardizovanih obrazaca u 1,00 posto slučajeva do 2024. godine
	U periodu 2012 – 2018. godine vođeno je ukupno 15 istraga za KD trgovina ljudima	Povećan broj vođenih istraga za trgovinu ljudima za 20 posto do 2024. godine

3. O snažiti kapacitet organa za krivično gonjenje trgovine ljudima, radi efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga.	U periodu od 2012-2018. godine Uprava policije podnijela je 5 krivičnih prijava za krivično djelo trgovina ljudima	Povećan broj podnijetih krivičnih prijava, za 20 posto do 2024. godine
	U periodu od 2012-2018. godine nije bilo slučajeva vođenja finansijskih uporedo sa krivičnim istragama	Do 2024. godine vođena minimum jedna finansijska uporedo sa krivičnom istragom
	Postoji uspostavljen sistem prikupljanja podataka o broju krivičnih prijava, optužnica, presuda, broju potencijalnih i žrtava kao i o broju izvršilaca trgovine ljudima	Unaprijeđen sistem za prikupljanje podataka unaprijeđen prema standardima postavljenim u Strategiji održivog razvoja I turizma 2030 (sačinjene analize u odnosu na pol, godine, državljanstvo zrtava, izvršioca, školsku spremu na 1000 stanovnika)
4: Ojačati koordinaciju i partnerstvo između brojnih različitih aktera u ovoj oblasti, iz svih sektora društva na nacionalnom i međunarodnom nivou i promovisati umrežavanje	Crna Gora ima potpisane bilateralne protokole/sporazume o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima sa tri zemlje regiona	Obezbijedena implementacija postojećih i potpisivanje bilateralnih Sporazuma o saradnji sa još dvije države regiona do 2024. godine
	Ciljevi Strategije 2012 – 2018. godine implementirani su sa nacionalnog nivoa, bez uključenosti ciljeva iste u strateškim dokumentima na lokalnom nivou	Osigurati da minimum 10 posto ciljeva Strategije 2019 – 2024. godine budu implementirani kroz aktivnosti lokalne uprave u saradnji sa lokalnim organizacijama civilnog društva.
	Radnoj grupi za pražćenje implementacije strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2012 – 2018. godine kao ključnom koordinacionom tijelu je istekao mandat	Uspostavljen mehanizam praćenja Strategije za 2019 – 2024 godine ojačan u odnosu na predhodni u smislu nivoa i obučenosti njegovih članova i osigurano njegovo funkcionisanje u punom kapacitetu tokom perioda implementacije ovog dokumenta
	Crna Gora se trenutno nalazi na u grupi 2 na listi zemalja pod nadzorom u izvještaju o stanju na	Crna Gora sklonjena sa liste zemalja za nadzor u izvještaju State Departmenta i bolje

	planu borbe protiv trgovine ljudima State Departmenta Izveštaj Evropske komisije o Crnoj Gori takođe ima negativan osvrt u dijelu koji se odnosi na rezultate postignue na polju borbe ptoziv trgovine ljudiama; U okviru II kruga evaluacije konvencije Savjeta evrope o trgovine ljudima od strane grupe eksperata zadužene za praćenje njene implementacije GRETA Crna Gora je dobila ukupno 25 preporuka	rangirana u izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori. Smanjen broj preporuka u izvještaju ekspertskeog tijela GRETA za minimum 20 posto do 2024

VIII BUDŽET

Ukupni procijenjeni troškovi za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za cjelokupni period njene implementacije od 2019. do 2024. godine iznose oko 1 085 000 €.

Budžet za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024. god. biće obezbijeden iz:

- Sredstava državnog budžeta, dodijeljenih svakoj instituciji nadležnoj za implementaciju Nacionalne strategije, sa programiranjem na godišnjem nivou i
- Sredstava od međunarodnih donatora i predpristupnih IPA fondova.

XIX IMPLEMENTACIJA, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA

Implementacija, praćenje i evaluacija Strategije zasnivaće se na saradnji svih institucija uključenih u planiranje i implementaciju Strategije.

Implementacija Strategije: Strategiju će sprovoditi institucije države koje su definisane kao nosioci implementacije ciljeva strategije. Odgovornost za koordinaciju i sprovođenje Strategije pripada Ministarstvu unutrašnjih poslova-Nacionalnoj kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima. Ministarstvo unutrašnjih poslova će preko Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima, između ostalog, vršiti koordinaciju aktivnosti relevantnih organa javne uprave, međunarodnih i nevladinih organizacija, čime će se ujediniti svi pozitivni naponi u borbi protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori, kako je predviđeno ovom Strategijom.

Praćenje i izvještavanje: Svaka institucija koja je definisana kao nosilac određenih ciljeva Strategije imenovaće po jednog predstavnika (na visokom nivou) koji će biti član Radne grupe za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019 – 2024. godine. U sastav ovog tijela kao punopravni član biće uključen i predstavnik nevladinog sektora. Takođe, predstavnici međunarodnih partnera koji obavljaju svoje misije u Crnoj Gori i aktivni su partneri države u sprovođenju aktivnosti na ovom planu, biće uključeni u rad ovog tijela u svojstvu posmatrača (OEBS, IOM, UNICEF, Ambasada SAD, Delegacija EU). Ovo tijelo će pripremati godišnje izvještaje o monitoringu koji će prikazati način na koji se ispunjavaju zadaci preuzeti akcionim planovima za sprovođenje Strategije, koje će podnositi Vladi na usvajanje. Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima će pripremiti jedinstveni obrazac za izvještavanje za sve partnere i jednom godišnje će pripremiti analizu implementacije Strategije.

Razmotriće se mogućnost uvođenja dodatnih nezavisnih mehanizama za nadzor nad aktivnostima u borbi protiv trgovine ljudima, uključujući mogućnost uspostavljanja Nacionalnog izvjestioca.

Evaluacija Strategije: Na kraju perioda implementacije Strategije biće sprovedena post-implementaciona evaluacija.

X TERMINI KORIŠĆENI U OVOJ STRATEGIJI

Za potrebe ove Strategije:

Trgovina ljudima: Prema Protokolu Ujedinjenih nacija o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, koja dopunjava Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000.), "trgovina ljudima" znači "regrutovanje, prevoz, prebacivanje, zadržavanje ili prijem lica, putem prijetnje ili upotrebe sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili teškog položaja ili davanja ili primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploatacije. Eksploatacija obuhvata, kao minimum, eksploataciju prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualne eksploatacije, prinudni rad ili službu, ropstvo ili odnos sličan ropstvu, servitut ili uklanjanje organa - Član 3 (a).

Regrutovanje, prevoz, prebacivanje, zadržavanje ili prijem djeteta u svrhu eksploatacije smatraće se "trgovinom ljudima", čak i ako to ne uključuje bilo koje od sredstava iz podstava (a) ovog Člana; Član 3 (c).

"Dijete" je svako lice koje je mlađe od osamnaest godina starosti; Član 3 (d)⁸¹.

Krijumčarenje migranata znači nabavku radi pribavljanja, neposredno ili posredno, finansijske ili druge materijalne koristi od nezakonitog ulaska lica u državu ugovornicu, a koje lice nije državljanin te zemlje, niti lice sa stalnim prebivalištem u toj zemlji; Član 3 (a)⁸².

Žrtva trgovine ljudima se odnosi na svako lice koje je predmet trgovine ljudima, u skladu sa gore datom definicijom;

Potencijalna žrtva trgovine ljudima se odnosi na svako lice za koje organi/ organizacije nadležne za inicijalnu identifikaciju smatraju da su bile žrtve trgovine ljudima.

Eksploatacija se odnosi na svrhu trgovine ljudima i uključuje „najmanje, eksploataciju kroz prostituciju drugih ili druge vidove seksualne eksploatacije, prinudnog rada ili usluga, uključujući prosjačenje, ropstvo ili praksu sličnu ropstvu, potčinjenom položaju ili korišćenje kriminalnih aktivnosti ili uklanjanje organa."⁸³

Dječiji brak je formalni brak ili neformalna zajednica lica ispod 18 godina starosti.⁸⁴

Rod označava razlike između žena i muškaraca unutar i između kultura koje su socijalno i kulturno izgrađene i vremenom se mijenjaju. Ove razlike se ogledaju u: ulogama, odgovornostima, pristupu resursima, ograničenjima, šansama, potrebama, percepcijama, pogledima itd. žena i muškaraca. Prema tome, rod nije sinonim za žene, već se odnosi i na žene i na muškarce i njihove međusobne odnose⁸⁵.

⁸¹ Protokol UN-a za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kao dopuna uz Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000.), [Član 3 (a)]

⁸² Protokol UN-a protiv krijumčarenja migranata kopnenim, pomorskim ili vazдушnim putem, kao dopuna uz Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000.).

⁸³ Direktiva 2011/36/EU.

⁸⁴ UNICEF, Iskorijeniti dječiji brak, napredak i perspektive

⁸⁵ Caroline Moser, Rodno planiranje i razvoj: teorija, praksa i obuka, 1993.

ANEX 1

LISTA INDIKATORA ZA IDENTIFIKACIJU ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

86

Istražitelji bi trebalo da imaju pristup jednostavnim indikatorima sa kolonom za čekiranje odgovora: „da“ i „ne“. To mora, dakle, predstavljati dio istražnog postupka kad stigne do tužioca. Time će se omogućiti pravosuđu da kontroliše da li su žrtve trgovine ljudima stvarno ispitivane.

Svaki intervju za identifikaciju mora uključivati relevantne informacije kao što su:

–Indikatori za žrtve trgovine ljudima koji su zajednički za sve oblike eksploatacije:

- Uzrast
- Smještaj i navike (gdje žive, gdje jedu, kako plaćaju)
- Oskudni uslovi iz različitih razloga (ekonomski, porodični, diskriminacija)
- Obmana o radnim i/ili životnim uslovima
- Konkretno metode transporta i dolaska (u grupi i bez međusobnog poznavanja, krećući se prethodno definisanim rutama, sa različitim referentnim osobama u raznim etapama, itd.)
- Potčinjenost trafikantima (zbog povjerenja, straha, i/ili fizičkog ili psihološkog nasilja)
- Lišavanje sposobnosti samoopredjeljenja (u smislu kretanja, uslova i časova rada, izbora smještaja, međuljudskih odnosa, sposobnosti da se obratimo vlastima, itd)
- Izolacija u smislu komunikacije (oduzimanje/uskraćivanje sredstava komunikacije)
- Nedostupnost ličnih dokumenata (usljed nemanja/oduzimanja) ili dostupnost lažnih isprava
- Potpuno ili djelimično oduzimanje zarađenog novca (dužničko ropstvo)
- Suzdržanost/ili nedosljednost/kontradiktornost u izjavama
- Ranjivost i eksploatacija povezana sa nepravilnim prisustvom na državnoj teritoriji
- Ranjivost zbog nepoznavanja jezika i zakona u zemlji destinacije
- Ranjivost i eksploatacija nakon prijetnji od odmazde prema rođacima žrtve, takođe u slučaju izvještavanja nadležnim organima
- Lažne izjave u pogledu stvarnog uzrasta kako bi se izbjegle mjere za zaštitu maloljetnika
- Dostupnost falsifikovanih dokumenata
- Obaveza smještaja u određenom mjestu

---

⁸⁶ Ekspertska misija TAIEX-a o sprečavanju trgovine ljudima: Identifikacija, istraga i krivično gonjenje ID: JHA IND/EXP 65477, 26-30. mart 2018. godine),

- Lišavanje slobode kretanja tokom radnog dana, bez mogućnosti napuštanja radnog mjesta
- Kontinuirano praćenje tokom radnog dana (takođe putem sistema za video nadgledanje) i u toku slobodnog vremena.

Indikatori za žrtve trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije

- Trauma
- Kulturološko uslovljavanje
- Izolacija, iskorjenjivanje
- Ubijedenost da nisu u mogućnosti da izađu iz prostitucije iz raznih ličnih ili socijalnih razloga,
- Nemogućnost da se izbjegne prostitucija čak i usljed neželjenih fizičkih stanja (trudnoće, bolesti, nebezbednog seksa)
- Postojanje ljubavne veze sa trafikantom
- Redovni izvještaji o maloljetnicima koji se prostitušu
- Dostupnost falsifikovanih dokumenata koji dokazuju postojanje (fiktivno naravno) srodnih odnosa između žrtava i trgovaca ljudima
- Prinudni brakovi i brakovi iz interesa sa građanima iz zemalja destinacije

Indikatori za žrtve trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije

- Veliki broj imigranata koji imaju zajednički smještaj
- Veliki broj njih živi na istom mjestu gdje i radi
- Obaveza smještaja na određenom mjestu
- Lišavanje slobode kretanja tokom radnog dana, bez mogućnosti napuštanja radnog mjesta
- Kontinuirano praćenje tokom radnog dana (i putem sistema za video nadgledanje) i u slobodno vrijeme
- Nemogućnost ostvarivanja fundamentalnih sloboda, tu podrazumijevajući slobodu sindikalnog udruživanja na radnom mjestu, kao i koristi od predviđenog i zajamčenog socijalnog osiguranja
- Nepoznavanje identiteta poslodavaca/čuvara, već samo znaju njihova fiktivna imena
- Česti transferi u okviru nacionalne teritorije
- Pravni i ekonomski uslovi rada koji su znatno ispod minimuma standarda zakonom utvrđenih pravila ugovora.
- Prinudni rad u krajnje nebezbednim/nezdravim mjestima, uz nemoguć/otežan pristup zdravstvenim ustanovama
- Nemogućnost izbora poslodavca i pregovaranja o uslovima rada i zarada
- Djelimično oduzimanje zarada (zbog nerazumnih odbitaka, nepoštovanja kolektivnih ugovora, isplate "dužničkog ropstva")
- Prihvatanje uslova rada koji se sprovodi putem nasilja, prijetnje ili zastrašivanja
- Mogućnost kazni na radu, uključujući upotrebu nasilja
- Mogućnost (seksualnog i neseksualnog) nasilja u svrhu potčinjavanja i kontrole

- Fiktivno posjedovanje bankovnih računa koje koriste trafikanti
- Obaveza plaćanja poslodavca ili plaćanje za dobijanje radne dozvole za posao

Indikatori za žrtve trgovine ljudima u svrhu drugih oblika eksploatacije (prosjačenje, izvršenje krivičnih aktivnosti, trgovina organima)

- Prinudni angažman u kriminalnim aktivnostima na dnevnoj osnovi (otimanje torbi, džeparenje, provale, krađa vozila, krađa u radnjama, dilovanje droge) nekoliko časova tokom dana
- Prisilna hospitalizacija
- Prinudna zajednica/suživot, koji se ponekad i plaća
- Nemogućnost samostalnog življenja i kretanja
- Prisutnost "kontrolora"
- Prisilno prosjačenje nekoliko časova na dan, između ostalog, zbog otplate dužničkog ropstva nastalog zbog putovanja
- Ranjivost koja je nastala uslijed onesposobljenosti ili nekog drugog psihološkog ili fizičkog stanja inferiornosti (npr. trudnoća) u svrhu prosjačenja
- Ranjivost zbog pripadanja manjinama u svrhu prosjačenja i/ili izvršenja nelegalnih aktivnosti
- Izvještaji o neusklađenosti sa zakonima obaveznog obrazovanja za maloljetne žrtve
- Ponavljajući izvještaji o maloljetnicima uključenim u prosjačenje i/ili druge nelegalne radnje
- Nezakonito međunarodno usvajanje stranih maloljetnika
- Ekstremno siromaštvo i stanje nužde

ANEX 2

Potpisani bilateralni sporazumi i protokoli na planu borbe protiv trgovine ljudima I krijumčarenja ilegalnih migranata

1. Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Makedonije o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, potpisan 20. jul 2018⁸⁷.
2. Protokol između Generalnog sekretarijata Vlade/Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o jačanju saradnje u borbi protiv trgovine ljudima i poboljšanoj identifikaciji, prijavljivanju, upućivanju i dobrovoljnom asistiranom povratku žrtava/potencijalnih žrtava trgovine ljudima, potpisan 9. decembar 2014⁸⁸.
3. Protokol između Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore/Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i MUP Republike Kosovo/Kancelarije Nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima⁸⁹
4. Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kipra o saradnji u oblasti borbe protiv terorizma, organizovanog kriminala, neovlašćenog stavljanja u promet opojnih droga, psihotropnih supstanci i prekursora, ilegalnih migracija i drugih krivičnih djela, potpisan 20. mart 2015.
5. Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovenije o saradnji u borbi protiv organizovanog kriminala, trafikinga ljudi i ilegalnih migracija, trafikinga nedozvoljenim drogama i prekursorima, terorizma i ostalih oblika kriminala, potpisan 13. oktobar 2006.
6. Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, nelegalne trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i prekursorima, ilegalne migracije i ostalih krivičnih djela, potpisan 7. septembar 2007.
7. Sporazum između Crne Gore i Republike Makedonije u oblasti saradnje u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i prekursorima, ilegalne migracije i drugih krivičnih djela, potpisan 10. jun 2003.

---

⁸⁷ Tekst Sporazuma dostupan na: <http://www.antitrafficking.gov.me/kancelarija/projekti/195643/Sporazum-o-saradnji-u-oblasti-borbe-protiv-trgovine-ljudima-Crna-Gora-Makedonija.html>

⁸⁸ Tekst Protokola dostupan na: <http://www.antitrafficking.gov.me/kancelarija/projekti/195644/Protokol-o-saradnji-u-borbi-protiv-trgovine-ljudima-Crna-Gora-Albanija.html>

⁸⁹ Tekst Protokola dostrupan na: <http://www.antitrafficking.gov.me/kancelarija/projekti/195642/Protokol-o-saradnji-u-borbi-protiv-trgovine-ljudima.html>

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

**Akcioni plan za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima
za 2019. godinu**

Podgorica, februar 2019. godine

I Strateška oblast 1. Prevencija trgovine ljudima

Operativni cilj 1: Unaprijediti preventivne aktivnosti i učešće svih aktera na državnom nivou u njihovom sprovođenju

Ključna mjera: 1 Unaprijediti preventivne aktivnosti i učešće svih aktera na državnom nivou u njihovom sprovođenju

Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
1.1.1. Akreditovati program i organizovati obuke nastavnika u odnosu na prevenciju trgovine ljudima sa fokusom na fazu vrbovanja, kao i moguće oblike eksploatacije	Ministarstvo prosvjete-Zavod za školstvo, MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	IV kvartal	-akreditovan Program obuke za nastavnike za 2019. godinu; -realizovana po jedna jednodnevna obuka za nastavnike iz sjeverne, centralne i južne regije	2 000 eura (budžet)
1.1.2. Akreditovati Program i organizovati obuke nastavnika na temu "Borba protiv ranih i ugovorenih brakova, trgovine ljudima i prisilnog prosjačenja" kod Zavoda za školstvo	Ministarstvo prosvjete-Zavod za školstvo, MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	IV kvartal	-akreditovan Program za 2019. godinu; -realizovane dvije dvodnevne obuke za nastavnike iz sjeverne, centralne i južne regije; -realizovane aktivnosti usmjerene na jačanje otpornosti učeničke populacije u odnosu na trgovinu ljudima	2 000 eura (budžet)
1.1.3. Revidirati program i sprovesti obuke za službenike Sektora kriminalističke policije po liniji rada za borbu protiv trgovine ljudima koji će biti bazirani na analizi konkretnih slučajeva iz prakse	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava policije	IV kvartal	-revidiran i usvojen program -realizovane 4 obuke	2 000 eura (budžet)
1.1.4. Organizovati obuke za predstavnike policije o proaktivnoj identifikaciji slučajeva trgovine ljudima, upućivanju žrtava na službe pomoći	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava policije	IV kvartal	Usaglašen program obuke predstavnika policije sa Policijskom akademijom - za službenike Sektora granične policije 4 obuke; - za službenike Sektora opšte nadležnosti 4 obuke; - za službenike Sektora za obezbjeđenje ličnosti i objekata 4 obuke.	6 000 eura (budžet)

1.1.5. Realizovati praktičnu nastavu za polaznike Policijske akademije na temu trgovine ljudima	Ministarstvo prosvjete- Policijska akademija	I kvartal	-realizovano 20 časova za polaznike	500 eura (budžet)
1.1.6. Inovirati i sprovesti Program zajedničke obuke policije, tužilaštva i sudstva koji će se bazirati na radu na konkretnim slučajevima iz prakse	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu	II kvartal IV kvartal	-inoviran program obuke -realizovana jedna napredna obuka	2 000 eura (budžet)
1.1.7. Razviti i sprovesti Program obuke za sprovođenje finansijskih istraga za službenike policije i tužilaštva	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu; Vrhovno državno tužilaštvo, Uprava policije	II kvartal IV kvartal	-razvijen program obuke za sprovođenje finansijskih istraga za službenike policije i tužilaštva -sprovedene dvije obuke	5000 eura (1000- budžet 4000- sredstva iz EU fondova I Ambasade SAD-a
1.1.8. Sprovesti multisektorske obuke predstavnika različitih institucija o mogućnostima prepoznavanja i upućivanje žrtava trgovine ljudima	Uprava za kadrove, MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	II i IV kvartal	-realizovane tri multisektorske obuke koje će okupiti predstavnike svih institucija uključenih u identifikaciju i zaštitu žrtava trgovine ljudima (za sjeverni, centralni i južni region)	1.500 eura (budžet)
1.1.9. Realizovati obuku za predstavnike Ministarstva vanjskih poslova (službenika koji se upućuju u DKP) o ulozi diplomatsko-konzularnih predstavništava u borbi protiv trgovine ljudima	Uprava za kadrove, Ministarstvo vanjskih poslova, MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	II kvartal	-realizovana jedna jednodnevna obuka za predstavnike Ministarstva vanjskih poslova koji se upućuju na obavljanje dužnosti u DKP Crne Gore širom svijeta	200 eura (budžet)
1.1.10. Sprovesti obuku zdravstvenih radnika na temu "Uloga zdravstvenih radnika u borbu protiv trgovine ljudima"	Ministarstvo zdravlja, Uprava za kadrove i MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	IV kvartal	-realizovano šest obuka, po dvije za sjeverni, centralni i južni region	3 000 eura (budžet)
1.1.11. Realizovati obuku predstavnika lokalnih parlamenata i predstavnika lokalne	Uprava za kadrove, MUP-Nacionalna kancelarija za	II kvartal	-realizovane tri jednodnevne obuke za predstavnike lokalnih parlamenata iz centralne,	1500 eura

samouprave na temu "Jačanje nivoa svijesti o trgovini ljudima na lokalnom nivou"	borbu protiv trgovine ljudima		sjeverne i južne regije	(budžet)
1.1.12. Obučiti predstavnike oružanih snaga vojske Crne Gore koji se upućuju u mirovne misije	Ministarstvo odbrane i MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	I i III kvartal	-realizovane dvije obuke za predstavnike oružanih snaga koji se upućuju u mirovne misije u inostranstvu	500 eura (budžet)
1.1.13. Sprovesti obuke na temu "Borba protiv ranih i ugovorenih brakova, trgovine ljudima i prisilnog prosjačenja" namijenjene stručnim radnicima zaposlenim u Centrima za socijalni rad	Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu	III kvartal	-broj sprovedenih obuka za socijalne radnike	4 000 eura (budžet)
Ključna mjera 1.2: Nastaviti sa podizanjem nivoa svijesti u svim segmentima društva i podržati napore da se smanji potražnja za uslugama žrtava trgovine ljudima				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
1.2.1. Organizovati sastanak sa predstavnicima medija o ulozi medija u borbi protiv trgovine ljudima	Ministarstvo kulture, MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	jednom godišnje	-realizovan sastanak sa predstavnicima medija	300 eura (budžet)
1.2.2. Sprovesti edukativno informativne kampanje po RE naseljima o problemu trgovine ljudima/djecom, dječjim ugovorenim brakovima i prosjačenju	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	III i IV kvartal	-održana predavanja i podijeljen propagandni materijal za predstavnike RE populacije u 10 opština	3000 eura (budžet)
1.2.3. Osmisliti i realizovati kampanju za smanjenje potražnje za uslugama žrtava i promovisanje SOS telefona za pomoć potencijalnim žrtvama i žrtvama trgovine ljudima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	III kvartal	-realizovana kampanja na teritoriji cijele države	1500 eura (budžet)

1.2.4. Organizovati i sprovesti istraživanje o stepenu znanja djece školskog uzrasta o fenomenu trgovine ljudima kroz anketiranje učenika	Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo	I kvartal	-sprovedena anketa učenika iz osnovnih i srednjih škola o stepenu znanja o fenomenu trgovine ljudima; -izvršena analiza dobijenih podataka	1500 eura (budžet)
1.2.5. Organizovati i sprovesti istraživanje o stepenu znanja šire javnosti o fenomenu trgovine ljudima kroz anketiranje opšte populacije	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	I kvartal	-sprovedena anketa opšte populacije o stepenu znanja o fenomenu trgovine ljudima; -izvršena analiza dobijenih podataka	1500 eura (budžet)
Ključna mjera 1.3: Smanjiti osjetljivost ranjivih grupa kroz podršku projektima za njihovo osnaživanje				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
1.3.1. Izraditi višejezičke materijale o pravima i dostupnim uslugama i službama za pomoć za žrtve trgovine ljudima	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Vrhovni sud, Vrhovno državno tužilaštvo	IV kvartal	-izrađen i distribuiran materijal	1000 eura (budžet)
1.3.2. Realizovati radionice sa licima koji traže međunarodno pravnu zaštitu i ilegalnim migrantima o rizicima i mehanizmima zaštite u odnosu na trgovinu ljudima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, Crveni krst Crne Gore	kontinuirano/ po potrebi	-broj realizovanih radionica	2 000 eura (donacija)
1.3.3. Osmisliti i realizovati projekat za obuku romskih medijatora i vršnjačkih edukatora o rizicima seksualne i ekonomske eksploatacije	Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	kontinuirano	-realizovan projekat/obučeni romski medijatori i vršnjački edukatori o rizicima seksualne i ekonomske eksploatacije	5000 eura (budžet)

Ključna mjera 1.4: Unapređenje sistema za prikupljanje podataka, kao i sprovođenje istraživanja o promjeni trendova kod trgovine ljudima				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme- ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
1.4.1. Pratiti i analizirati telefonske pozive na SOS telefonu za žrtve trgovine ljudima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	kontinuirano	-na dnevnoj bazi registrovanje poziva na SOS telefonu po strukturi i brojčano; -izrađene polugodišnje analize u vidu grafičkog prikaza u odnosu na broj i strukturu poziva i sl.	nisu potrebna finansijska sredstva
Ključna mjera 1.5: Unaprijediti znanje o rizicima i posljedicama od dječije pornografije i drugih vidova seksualne eksploatacije, kao i od zlostavljanja djece putem informacionih i komunikacionih tehnologija				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme- ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
1.5.1. Organizovati informativne sesije u školama za učenike o rizicima od dječije pornografije i drugih vidova seksualne eksploatacije, kao i od zlostavljanja djece putem informacionih i komunikacionih tehnologija	Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Institucija zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore	kontinuirano	-broj organizovanih informativnih sesija	1500 eura (budžet)

Strateška oblast 2. Zaštita žrtava trgovine ljudima

Operativni cilj 2: Unaprijediti identifikaciju žrtava trgovine ljudima i kvalitet zaštite i pomoći prilikom njihove društvene reintegracije

Ključna mjera 2.1: Unaprijediti identifikaciju žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima među ranjivim grupama				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
2.1.1. Kadrovski popuniti Odsjek za suzbijanje trgovine ljudima, krijumčarenja i ilegalnih migracija sa posebnim akcentom na zastupljenost žena	Uprava policije	kontinuirano	-broj novozaposlenih	20 000 eura (budžet)
2.1.2. Formirati Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Uprava policije	I kvartal	-formiran tim	Nijesu potrebna finansijska sredstva
2.1.3. Razviti i organizovati trening za jačanje kapaciteta Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, Uprava policije	IV kvartal	-broj organizovanih treninga	3 000 eura (donacije)
2.1.4. Sprovesti operativne akcije u cilju identifikovanja potencijalnih žrtava trgovine ljudima	Uprava policije	kontinuirano	-broj realizovanih kontrola -broj formiranih predmeta -broj identifikovanih potencijalnih žrtava	nisu potrebna finansijska sredstva
2.1.5. Sprovesti Inspekcijski nadzor u oblasti rada, na suzbijanju nelegalnog rada i trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije	Uprava za inspekcijske poslove	kontinuirano	-broj izvršenih inspekcijskih nadzora; -broj identifikovanih (potencijalnih) žrtava	nisu potrebna finansijska sredstva
2.1.6. Sprovoditi zajedničke kontrole policije i inspekcijskih službi i iste intezivirati tokom ljetnje turističke sezone	Uprava policije, Uprava za inspekcijske poslove	kontinuirano	-broj realizovanih zajedničkih kontrola -broj identifikovanih potencijalnih žrtava	nisu potrebna finansijska sredstva
Ključna mjera 2.3: Unaprijediti kvalitet zaštite i pomoć žrtvama trgovine ljudima u njihovoj društvenoj reintegraciji				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impl.	Indikator rezultata	Finansijska pro.

2.3.1. Potpisati Sporazum o međusobnoj saradnji sa Zavodom za zapošljavanje	Zavod za zapošljavanje CG, MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	II kvartal	-potpisan Sporazum o međusobnoj saradnji	nisu potrebna finansijska sredstva
2.3.2. Uraditi održive modele poboljšanja programa reintegracije žrtava trgovine ljudima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	III kvartal	-utvrđeno pet modela za reintegraciju koji su sprovodljivi u našoj zemlji	4000 eura (donacije)
2.3.3. Nastaviti sa finansiranjem skloništa u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	kontinuirano	-iznos izdvojenih sredstava i obezbijeđeno nesmetano funkcionisanje Skloništa	39 000 eura (budžet)
2.3.4. Učestvovati u finansiranju licenciranog prihvatilišta-skloništa za žrtve trgovine ljudima	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	kontinuirano	-broj žrtava korisnika usluga prihvatilišta-skloništa	4 000 (budžet)

Ključna mjera 2.4: Unaprijediti zaštitu žrtava tokom krivičnog postupka sa posebnim akcentom na djecu

Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impl.	Indikator rezultata	Finansijska pr.
2.4.1. Realizovati obuku predstavnika službi za podršku oštećenih koje su formirane pri sudovima i tužilaštvima koji postupaju po predmetima trgovine ljudima o načinima i modelima pružanja podrške, specifičnim potrebama i stanju u kom se nalaze žrtve	Vrhovni sud, Vrhovno državno tužilaštvo, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu	jednom godišnje	-realizovana specifična obuka za sve imenovane članove službi za podršku svjedocima oštećenim-žrtvama trgovine ljudima	5000 eura (donacija)
2.4.2. Identifikovati centre bezbjednosti, odjeljenja bezbjednosti, tužilaštva i sudove kojima su potrebne "child/ friendly rooms" za djecu žrtve trgovine ljudima i pokrenuti inicijativu za programe njihovog opremanja	Vrhovni sud Crne Gore, Vrhovno državno tužilaštvo, Uprava policije	III kvartal	-identifikovan broj CB, OB, tužilaštava i sudova za uspostavljanje child friendly rooms i otpočeti pregovori sa partenrima za njihovo realizovanje	3 000 eura (donacija)

Strateška oblast 3. Odgovor krivičnog pravosuđa/ krivično gonjenje

Operativni cilj 3: Osnažiti kapacitet organa za krivično gonjenje trgovine ljudima, radi efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga

Ključna mjera 3.1: Obezbijediti proaktivniji pristup djelovanja policije i tužilaštva u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
3.1.1. Pojačati nadzor bezbjedonosno interesantnih objekata i lica u odnosu na seksualnu eksploataciju kroz racije, kontrole i druge operativne aktivnosti	Uprava policije, Vrhovno državno tužilaštvo	kontinuirano	-broj sprovedenih racija, kontrola i drugih operativnih aktivnosti i izrađenih izvještaja	5000 eura (budžet)
3.1.2. Povećati broj sprovedenih akcija suzbijanja prosjačenja	Uprava policije	kontinuirano	-broj realizovanih akcija u odnosu na prethodnu godinu	nisu potrebna finansijska sredstva
3.1.3. Pojačati nadzor granice u odnosu na potencijalne žrtve trgovine ljudima kroz redovan rad policije	Uprava policije	kontinuirano	-broj izvršenih kontrola i broj identifikovanih potencijalnih žrtava trgovine ljudima tokom izvršenih kontrola	nisu potrebna finansijska sredstva
3.1.4. Realizovati obuke za predstavnike Operativnog tima za istraživanje i procesuiranje slučajeva trgovine ljudima	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu	III kvartal	-realizovana specijalizovana obuka za predstavnike operativnog tima za istraživanje i procesuiranje slučajeva trgovine ljudima	2 000 eura (donacija)
Ključna mjera 3.2. Stvaranje veza između organa za sprovođenje zakona u Crnoj Gori i agencija u Evropi poput Europolu i Eurojusta u cilju razvoja policijskih praksi i saradnje u pravosuđu, u skladu sa EU standardima				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
3.2.1. Učestvovanje u međunarodnim i regionalnim aktivnostima usmjerenim na identifikaciju žrtava trgovine ljudima i suzbijanje svih oblika trgovine ljudima	Uprava policije	kontinuirano	-broj i vrsta međunarodnih i regionalnih projekata -broj zajedničkih akcija	1000 (budžet)

Ključna mjera 3.3: Osigurati operacionalizaciju zajedničkih istražnih timova kroz pokretanje istraga i zajedničkih aktivnosti obuka				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
3.3.1.Sprovoditi zajedničke istrage sa zemljama porijekla, tranzita i destinacije formiranjem zajedničkih istražnih timova, kada su za to ispunjeni zakonski uslovi	Uprava policije, Državno tužilaštvo	kontinuirano	-broj sprovedenih zajedničkih istraga/broj identifikovanih žrtava	1000 (budžet)
Ključna mjera 3.4: Osnažiti kapacitete u pravosuđu radi postizanja efikasnog krivičnog gonjenja i efikasnije identifikacije i oduzimanja imovine stečene kriminalom djelatnošću				
Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
3.4.1. Analizirati sudske prakse u predmetima trgovine ljudima	Vrhovni sud	IV kvartal	-urađena analiza predmeta i utvrđene preporuke	2500 eura (budžet)

Strateška oblast 4 Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja

Operativni cilj 4 : Ojačati koordinaciju i partnerstvo između brojnih različitih aktera u ovoj oblasti, iz svih sektora društva na nacionalnom i međunarodnom nivou i promovisati umrežavanje

Ključna mjera 4.1: Jačati saradnju i koordinaciju relevantnih institucija i organizacija nadležnih za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima i pružanje pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima

Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme- ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
4.1.1. Formirati tijelo za praćenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019 - 2024. godine	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	I kvartal	-usvojena Odluka o formiranju tijela za praćenje implementacije Strategije	nisu potrebna finansijska sredstva
4.1.2. Uraditi poslovnik i godišnji plan rada tijela za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019 - 2024. godine	Radna grupa za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima	I kvartal	-usvojen poslovnik o radu i godišnji plan rada	nisu potrebna finansijska sredstva
4.1.3. Održavati redovne sastanke tijela za praćenje implementacije Strategije za borbu protiv trgovine ljudima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, ostali nosioci ciljeva Strategije	kvartalno	-održani kvartalni sastanci Radne grupe	nisu potrebna finansijska sredstva
4.1.4. Revidirati Sporazum o međusobnoj saradnji institucija i NVO u borbi protiv trgovine ljudima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	IV kvartal	-revidiran i potpisan Sporazum o međusobnoj saradnji	nisu potrebna finansijska sredstva
4.1.5. Održati sastanke Koordinacionog tima za zaštitu žrtava	Koordinacioni tim za zaštitu žrtava trgovine ljudima	polugodišnje i po potrebi	-broj održanih sastanaka Koordinacionog tima za praćenje implementacije sprovođenja Sporazuma o međusobnoj saradnji	nisu potrebna finansijska sredstva

Ključna mjera 4.2: Jačanje strateških partnerstava i saradnje sa civilnim i privatnim sektorom

Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
4.2.1. Sprovesti zajedničke aktivnosti na planu podizanje nivoa svijesti javnosti	MUP- Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, nevladine i međunarodne organizacije	kontinuirano	-broj preventivnih aktivnosti realizovanih u saradnji sa nevladinim i međunarodnim organizacijama	1500 eura (budžet)
4.2.2. Obezbijediti sredstva od strane resornih ministarstava za finansiranje projekata NVO u čijem fokusu je borba protiv trgovine ljudima	Svi nosioci aktivnosti	kontinuirano	-broj, opis i iznos dodijeljenih sredstava za projekte NVO koje se bave borbom protiv trgovine ljudima	55000 eura (budžet)
4.2.3. Pokrenuti inicijativu kod lokalne samouprave za kreiranje mogućnosti za dodjelu malih grantova lokalnim NVO za realizaciju projekata koji se odnose na borbu protiv trgovine ljudima	MUP- Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, lokalna samouprava	kontinuirano	-upućena inicijativa lokalnim samoupravama	nisu potrebna finansijska sredstva
4.2.4. Organizovati radionice za predstavnike kompanija koje djeluju u turističkoj djelatnosti o primjeni principa Kodeksa ponašanja za zaštitu djece od seksualne eksploatacije u putovanjima i turizmu	Ministatstvo održivog razvoja i turizma, MUP- Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	II kvartal	-sprovedene 3 jednodnevne radionice za turističke poslenike o zaštiti djece od seksualne eksploatacije u putovanjima i turizmu	1500 eura (budžet)
4.2.5. Organizovati sastanke sa menadžmentom hotela u cilju kvalitetnije primjene Kodeksa ponašanja za zaštitu djece od seksualne eksploatacije u putovanjima i	Ministarstvo održivog razvoja i turizma, MUP_ Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine	U kontinuitetu	Broj realizovanih sastanka za sjeverni, centralni i južni region	Nisu potrebna dodatna budžetska

turizmu	ljudima			sredstva

Ključna mjera 4.3.: Jačanje strateških partnerstava na regionalnom i međunarodnom nivou

Aktivnost	Odgovorna tijela	Period impleme-ntacije	Indikator rezultata	Finansijska procjena
4.3.1. Sprovesti zajedničku kampanju za četiri države regiona (Crna Gora, Albanija, Kosovo i Makedonija) za podizanje svijesti šire javnosti o fenomenu trgovine ljudskim bićima	MUP-Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljuima	IV kvartal	Realizovana kampanja	3 000 eura (donacija)
4.3.2. Aktivno učešće svih nosilaca aktivnosti Strategije na regionalnim i međunarodnim sastancima	Svi nosioci aktivnosti	kontinuirano	-broj zaključenih sporazuma o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima - broj realizovanih zajedničkih projekata - broj predstavnika - broj učešća na međunarodnim skupovima -veća informisanost međunarodne javnosti o aktivnostima Crne Gore koji se ulažu na planu borbe protiv trgovine ljudima	20 000 eura (bdžet)
4.3.3. Sprovesti aktivnosti kako bi se osigurala kvalitetna implementacija potpisanih bilateralnih protokola/sporazuma o saradnji (Kosovo, Makedonija, Albanija)	MUP – Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima	IV kvartal	-broj i vrsta sprovedenih aktivnosti	2 000 eura (1000 budžet, 1000 donacija)